БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

19-ЙИЛ ЧИҚИШИ
№ 107 (4566).
1 ИЮНЬ
ПАЙШАНБА
1972 ЙИЛ
Баҳоси 2 тийин.

● Дала ишлари суръати ва сифатини янада кучайтириб, барча майдонларда ғўзани тезроқ шонага киритиб олайлик.

● Пилла қуртлари боқувини намунали тугаллаб, давлатга пилла топширишни кучайтирайлик

● Пичан тайёрлаш, сенаж бостириш ва озуқа экинлари парваришини ҳамма жойда яхши йўлга қўяйлик.

МУҲИМ ЯКУНЛАР

Америка Қўшма Штатлари президенти Р. Никсоннинг Совет Иттифоқига қилган визити тугалланди. Москвада совет раҳбарлари билан АҚШ президенти ўртасида олиб борилган музокаралар, бу музокаралар натижасида қабул қилинган ҳужжатлар Совет Иттифоқи ва Америка Қўшма Штатларидаги ижтимоий системалар ўртасидаги тафовутларга, шунингдек идеологиядаги тафовутларга қарамай, уларнинг халқаро сиёсатдаги баъзи масалаларда тутган позициялари бир-биридан фарқ қилганлиги ва хатто бир-бирига зид эканлиги аён бўлишига қарамай, ҳар иккала мамлакат халқлари манфаатлари йўлида, шунингдек тинчлик ва халқаро хавфсизликни мустаҳкамлаш иши манфаатлари йўлида СССР билан АҚШ муносабатларини яхшилаш мумкин эканлигини жуда яққол исбот этади. Амалий ҳамкорликни ҳам ривожлантириш мумкин. Шундай қилиб, Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг ташқи сиёсий йўли, партия Марказий Комитети ва Марказий Комитети Сиёсий бюросининг халқлар тинчлиги ва хавфсизлигини мустаҳкамлашга, коммунистик қурилиш учун қулайроқ шарт-шароит вужудга келтирилишини таъминлашга қаратилган фаолияти яна бир катта муваффақиятга эришди. Бу эса ташқи сиёсатимиз ленинча принципларининг буюк ҳаётий кучини ва ҳаққонийлигини очиқ равшан исбот этувчи далилдир.

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежнев ва АҚШ президенти Р. Никсон «Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи билан Америка Қўшма Штатлари ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг асослари» ҳужжатини имзоладилар. Бу ҳужжат Совет—Америка муносабатларини ривожлантириш учун негиз яратиб беради. Бу хужжатда таъкидлаб ўтилганидек, ҳар икки томон «ядро асрида ўз ўрталарида муносабатларни давом эттириш учун тинч-тотув яшашдан бошқа асослар йўқ, деган умумий ишончга асосланиб иш кўради». Томонлар ҳарбий конфронтацияга йўл қўймаслик ва ядро уруши келиб чиқишининг олдини олиш учун имкони бўлган ҳамма чораларни кўриш мажбуриятини олдилар. Улар ҳал этилмаган масалалар юзасидан ҳамжихатлик руҳида музокаралар олиб бориб, ихтилофларни тинч йўл билан бартараф қилишга тайёр турадилар. Томонларнинг хавфсизлиги манфаатлари, куч ишлатишдан ёки куч ишлатиш билан таҳдид қилишдан воз кечиш — СССР билан АҚШ ўртасида тинч муносабатлар сақланиши ва мустаҳкамланишининг зарур шартидир.

Л. И. Брежнев ва Р. Никсон СССР билан АҚШ ўртасидаги ўзаро муносабатларга доир энг муҳим масалаларнинг бири — стратегик қуролларни чеклаш тўғрисидаги битимни ҳам имзоладилар. Икки ўртада тузилган битимлар стратегик қуроллар билан қуролланиш пойгасидаги янги даврага йўл қўймаслик учун ёрдам бериши керак. Бундай қуролланиш пойгаси ракета—ядро можароси хавфини вужудга келтиради ва жуда кўп маблағларни бунёдкорлик мақсадларидан бошқа ишларга сарф қилишга олиб боради. Бу битимлар томонларнинг баббаравар хавфсизлиги принципини тан олишга асосланган бўлиб, ҳеч кимга бир томонлама ҳарбий устунлик бермайди.

Музокаралар давомида космос соҳасида, атроф муҳитни муҳофаза қилиш, соғлиқни сақлаш, фан ва техника соҳаларида ҳамкорлик қилиш тўғрисидаги бошқа муҳим ҳужжатлар ҳам имзоланди. Ҳар икки томон ҳамма томонидан қабул қилинган халқаро практикага мувофиқ савдо-сотиқни ва бошқа иқтисодий алоқаларни ривожлантириш учун ўзаро фойдали шароитларни вужудга келтириш тадбирларини белгилади. Очиқ денгизда ва унинг осмонида можароларнинг олдини олиш тўғрисидаги битим имзоланди.

Юксак даражадаги Совет-Америка музокаралари вақтида икки томонлама муносабатларга доир масалалар билан бир қаторда муҳим халқаро проблемалар юзасидан ҳам фикрлашиб олинди. Томонлар қуролсизланиш соҳасида зўр ғайрат билан қилинадиган ишларнинг пировард мақсади ёппасига ва батамом қуролсизланишдан, шу жумладан, ядро қуролини тарк этишдан иборат деб ҳисоблайдилар ва ана шу мақсадларга эришиш йўлида қуролсизланиш юзасидан чақириладиган Жаҳон конференциясининг муҳимлигини таъкидлайдилар. Европада кескинлик бир мунча юмшаганлиги қайд қилинди, ҳар икки томон Европа чегараларининг даҳлсизлигини таъкидлаб, Совет—Ғарбий Германия шартномасининг тузилишини табриклади, хавфсизлик ва ҳамкорлик юзасидан ўтказиладиган Умумевропа кенгашининг муҳим эканлигини кўрсатди. Ҳар икки томон Яқин Шарқдаги тангликни Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Хавфсизлик Кенгашининг 1967 йил 22 ноябрь резолюциясига мувофиқ тинч бартараф қилишни қўллаб-қувватлайди.

Ахборотда кўрсатиб ўтилганидек, совет томони музокараларда Вьетнам, Лаос ва Камбоджа халқларининг озодлик, мустақиллик ҳамда социал тараққиёт учун олиб бораётган ҳаққоний кураши билан бирдам эканлигини таъкидлади. Вьетнам Демократик Республикаси билан Жанубий Вьетнам Республикасининг Вьетнам проблемасини ҳал этиш учун реал ва ижобий асос бўлган таклифларини қатъиян қўллаб-қувватлаётган Совет Иттифоқи ВДРни бомбардимон қилиш тўхтатилиш учун, АҚШ ва унинг иттифоқчилари қўшинларининг Жанубий Вьетнамдан батамом ва ҳеч сўзсиз олиб чиқиб кетилиши учун, Ҳинди—Хитой халқлари ўз тақдирини четдан ҳеч кимни аралаштирмай ўзи ҳал қилиш имкониятига эга бўлиши учун курашмоқда.

Совет Иттифоқининг ташқи сиёсатида империализмнинг агрессив ҳуружларига қаттиқ зарба бериш етилиб қолган халқаро проблемаларга ижобий ёндошиш билан, идеология курашидаги муросасизлик — қарама-қарши турган ижтимоий системадаги давлатлар билан ўзаро фойдали муносабатларни ривожлантиришга тайёр туриш билан бирга қўшиб олиб борилади. Уртоқ Л. И. Брежнев шу йил март ойида СССР касаба союзларининг XV съездида сўзлаган нутқида бундай деган эди: «СССР билан АҚШ ўртасида муносабатларни яхшилаш мумкин. Ҳаттоки, шундай қилиниши матлубдир, лекин ўз-ўзидан маълумки, бу нарса учинчи мамлакатлар ёки халқлар ҳисобидан, уларнинг қонуний ҳуқуқларига ва манфаатларига зарар етказиш йўли билан қилинмаслиги керак», Москвада олиб борилган Совет-Америка музокараларининг натижалари муносабатларни шу тарзда яхшилаш реал бир нарса бўлиб қолиши мумкин эканлигини тасдиқлади. Бу музокаралар ва имзоланган ҳужжатлар жаҳондаги сиёсий вазиятни яхши томонга ўзгартириш учун катта аҳамиятга эга бўлади.

Москва музокаралари ва бу музокаралар давомида тузилган битимлар КПСС XXIV съездида қабул қилинган ва партиямизнинг Марказий Комитети изчиллик билан амалга ошираётган тинчлик программасидаги принципларни рўёбга чиқариш йўлидаги янги қадамлардир.

Совет халқи партиямизнинг ва совет давлатимизнинг халқаро хавфсизлик ва ҳамкорлик учун сабот матонат билан олиб бораётган курашини, бу йўлда эришилган самарали якунларни қизғин маъқулламоқда. Қардош социалистик мамлакатлар, коммунистик ва ишчи партиялар, бутун жаҳондаги тинчликсевар жамоатчилик музокараларнинг натижаларига юксак баҳо бермоқдалар.

Бизнинг партиямиз ва Совет давлатимиз қардош социалистик мамлакатлар билан, бошқа тинчликсевар давлатлар билан ҳамкорликда ва бутун жаҳондаги кўп миллионли халқ оммасининг қўллаб-қувватлаши билан бундан буён ҳам тинчликни актив ҳимоя қилиш ва халқаро хавфсизликни мустаҳкамлаш сиёсатини амалга ошираверади.

(«ПРАВДА» газетасининг 31 майдаги бош мақоласи).

ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАЙМИЗ

Совет давлатининг раҳбарлари ва АҚШ Президенти ўртасида совет-америка муносабатлари ҳамда дунёдаги ҳозирги вазиятнинг мухим масалалари тўғрисида олиб борилган музокаралар муваффақиятли тугалланди.

Москвадаги совет-америка музокараларининг натижалари шуни кўрсатиб турибдики, дунёнинг ҳар икки йирик давлати ўртасидаги муносабатларни яхшилаш учун ҳамма имкониятлар бор. Қабул қилинган ҳужжатлар жаҳонда тинчликни сақлаш, ижтимоий тузуми турлича бўлган мамлакатларнинг аҳил ва иноқликда яшаши мумкинлигини яққол кўрсатиб турибди. Бу—совет тинчлик сиёсатининг катта ютуғидир.

Т. ФАЙЗИЕВ,
тарих фанлари кандидати.

ШУ КУНЛАРДА Бекобод районининг хўжаликларида пилла топшириш ишлари қизғин давом эттирилмоқда. Райондаги Ленин номли колхоз пиллачилари ҳам меҳнат намуналарини кўрсатиб, кундан-кунга янги ютуқларни қўлга киритмоқдалар. Пиллакорлар бу йил 360 қути пилла қурти боқдилар. Ҳамма бригада ва звеноларда ҳосилнинг чўғи ёмон эмас. Холнисса Деҳқонованинг эзгу-ниятлари ҳам ана шундай. У қуртларни тўйдириб боқди. Касалланишига йўл қўймади. Шунинг учун ҳам унинг топширган ҳосили ҳаммани қувонтиряпти. Деҳқонова ўз ваъдасининг устидан чиқиш учун харакат қиляпти. Суратда: ўртоқ Деҳқонова етиштирган пилла ҳосили қабул қилиб олинмоқда.

А. Мальцев фотоси.

ТИНЧЛИК ВА ХАВФСИЗЛИК МАНФААТЛАРИНИ КЎЗЛАБ

СССР Олий Совети Президиумининг мажлиси

31 майда Кремлда СССР Олий Совети Президиумининг мажлиси бўлди. Мажлисни СССР Олий Совети Президиумининг раиси Н. В. Подгорний очди.

Мажлисда КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг аъзоси Л. И. Брежнев, СССР Олий Совети Президиуми раисининг ўринбосарлари ва СССР Олий Совети Президиумининг аъзолари, СССР Олий Совети палаталарининг раислари, бошқа расмий кишилар иштирок этдилар.

Президиум «Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи билан Германия Федератив Республикаси ўртасида тузилган шартномани ратификация қилиш тўғрисида»ги масалани қараб чиқди.

Совет ҳукумати номидан СССР Ташқи ишлар министри А. А. Громико гапирди.

Совет ҳукумати, деди у, Совет Иттифоқи билан Германия Федератив Республикаси ўртасида 1970 йил 12 августда имзоланган шартномани ратификация қилиш учун СССР Олий Совети Президиумига тақдим этди. Бу шартноманинг асосий аҳамияти шундан иборатки, у Совет-Ғарбий Германия муносабатларида ГФРдаги ҳукмрон доираларнинг сиёсати вужудга келтирган ва узоқ давр давом этган кескинликка чек қўяди, ҳар иккала давлат халқларининг манфаатларини. Европада тинчликни мустаҳкамлаш манфаатларини кўзлаб Совет Иттифоқи билан Германия Федератив Республикаси ўртасида яхши қўшничилик ва ўзаро фойдали тинч ҳамкорликни йўлга қўйиш учун зарур бўлган сиёсий ҳамда ҳуқуқий негизни вужудга келтиради.

СССР билан ГФР ўртасида тузилган шартнома Совет Иттифоқининг халқаро хавфсизликни мустаҳкамлаш ва Умумевропа ҳамкорлигини ривожлантиришга қаратилган йўли ҳаётий ва самарали йўл эканлигини яна бир марта ёрқин ифода этди. Партиямизнинг XXIV съезди белгилаб берган ана шу йўл КПСС Марказий Комитетининг яқинда бўлиб ўтган Пленумида таъкидланди ва янада ривожлантирилди.

Шартноманинг мақсад ва вазифалари равшан ва тушунарлидир. Бу мақсад ва вазифалар шартноманинг текстида жуда аниқ таърифлаб берилди. Шартнома ҳар қандай бузуқ таъбирларга ўрин қолдирмайди. Европа хавфсизлигининг туб масаласи юзасидан—Европадаги мавжуд давлат чегаралари тўғрисида томонлар олган мажбуриятларнинг қайд қилинганлиги алоҳида аҳамиятга эгадир. Совет Иттифоқи ва Германия Федератив Республикаси Европадаги барча давлатларнинг чегаралари «ушбу шартнома имзоланган кунда қандай бўлса, ҳозирда ва келгусида ҳам даҳлсиздир» деб ҳисоблайди ва «бирор давлатга нисбатан ҳеч қандай территория даъволарини» илгари сурмайди, деб билдирдилар.

Урушдан кейинги даврда йирик капиталистик давлат билан, бунинг устига тор-мор келтирилган гитлерчилар Германияси ҳуқуқий ворисларининг бири билан тузилган шартномада Польша Халқ Республикасининг ғарбий чегараси ва Германия Демократик Республикаси билан Германия Федератив Республикаси ўртасидаги чегара биринчи марта қайд қилинмоқда. Бу эса социалистик ҳамдўстликнинг ғарбий чегараларини мустаҳкамлаш, биз билан иттифоқчи бўлган қардош давлатларнинг хавфсизлиги ҳамда халқаро позицияларини мустаҳкамлаш жиҳатидан, шубҳасиз, ғоят катта аҳамиятга эгадир. Бу қоидаларнинг ҳаммаси шартноманинг негизидир. Булар иккинчи жаҳон уруши натижасида ва урушдан кейинги тараққиёт натижасида вужудга келган мавжуд территориал ва сиёсий воқеликка асосланади.

Европа халқлари агрессорнинг бошқа давлатлар чегараларига қилган ҳамласи, Европада чегара устунларини силжитиб қўйиш йўлидаги уринишлар бир неча бор ҳарбий можароларга олиб келганлигини, бу можаролар учун миллион-миллион кишиларнинг ёстиғи қуриганлигини, моддий ва маънавий бойликлар беҳад кўп вайрон қилинганлигини ўз тажрибаларидан яхши биладилар. Европадаги катта ёки кичик ҳар бир давлат таъминланган ва беҳатар чегараларни ўз қўлида сақлаш ҳуқуқига эгадир.

Москва шартномасида аниқ акс эттирилган ва қатъий қилиб ёзилган чегараларнинг даҳлсизлиги принципи Европадаги барча халқларнинг, тинчликсевар давлатларнинг орзу-тилакларига мосдир. Ленининг турли ижтимоий тузумдаги давлатларнинг тинч-тотув яшаши, халклар ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисидаги васиятларига содиқ бўлган Совет Иттифоқи халқаро ҳуқуқнинг ана шу энг муҳим принципини ҳамиша қаттиқ туриб ҳимоя қилиб келди ва ҳимоя қилаверади, бу принципга оғишмай риоя қилиниши учун қатъий кураш олиб бормоқда.

Шартномада томонларнинг ўзаро муносабатларида ва халқаро масалаларини ҳал этиш пайтида куч ишлатишдан воз кечиш тўғрисида олган мажбуриятлари баён қилинган. Тегишли моддалар шартномага киритилди. Бунда шартнома моддалари мавжуд чегараларнинг даҳлсизлигига асосланганлиги ва ҳар қандай территориал талабларни илгари суриш имкониятини сокит қилганлиги эътиборга олинди. СССР билан Германия Федератив Республикаси ўртасидаги икки томонлама муносабатлар практикасида куч ишлатишдан воз кечиш принципининг амалга оширилиши бу принципнинг бундан буён Умумевропа миқёсида қарор топишига, қитъада ишонч ва ҳамжиҳатликнинг мустаҳкамланишига ёрдам беради.

А. А. Громико сўзини давом эттириб бундай деди: 1970 йил 12 августда тузилган шартнома учинчи давлатларга қарши қаратилган эмас ва томонлар ўртасида илгари тузилган битимларга дахлдор эмас. Шартнома ўзининг ҳамма қоидалари билан Европа хавфсизлигини мустаҳкамлашга, Европада кескинликни юмшатиш ва ҳамкорлик муҳитини вужудга келтиришга хизмат қилади.

Москва музокаралари вақтида томонларнинг ниятлари тўғрисида келишиб олинганлиги ҳам ана шу мақсадларга мос бўлиб тушади. Европа сиёсатига тааллуқли бўлган ва етилиб қолган бир қанча муҳим масалалар юзасидан ГФР ҳукумати билан ҳамжиҳатлик ана шу келишувда қайд қилинди.

Шу билан бирга Германия Федератив Республикаси билан Германия Демократик Республикаси ўртасида ҳамма томонидан тан олинган халқаро нормаларга мувофиқ бўлган нормал муносабатни ўрнатиш вазифаси принципиал аҳамиятга эгадир. Кейинги вақтларда ГДР билан ГФР ўртасида буларнинг ўзаро муносабатларига доир бир қанча масалалар юзасидан бамаслаҳат келишиб олинди ва икки герман давлати ташкил топганидан буён ўтган давр ичида биринчи марта тегишли битимлар имзоланди. Ана шу битимларнинг тузилганлиги ҳам ҳуқуқий жиҳатдан тўла тенглик асосидагина. Германия Демократик Республикасининг мустақил давлат сифатидаги ҳуқуқларини тан олиш ва бу ҳуқуқларга риоя қилиш асосидагина ГФР билан ГДР ўртасидаги муносабатларни нормаллаштириш мумкин эканлигини исбот этади. Ҳозирги даврнинг Европадаги тараққиётнинг бутун бориши тақозо этаётган қатъий талаби шуки, халқаро майдонда ГДРни камситиш йўлидаги ҳар қандай уринишлардан, бу уринишлар қаердан келиб чиқишидан қатъий назар, тамомила ва узил-кесил воз кечиш керак. Бир давлатнинг иккинчи давлатни камситиш сиёсати улар ўртасидаги муносабатларни яхшилаш ғояларига зид эканлигини исбот қилиб ўтиришнинг ҳожати бўлмаса керак. Хозирги вақтда ГДР билан ГФРни Бирлашган Миллатлар Ташкилотига қабул қилиш тўғрисидаги масала муҳим амалий вазифаларнинг бири сифатида илгари сурилмоқда. Бу масаланинг бундан буён пайсалга солинмай ижобий тарзда ҳал этилиши Европанинг марказидаги вазиятни соғломлаштиришга тааллуқли бўлган кўпгина мураккаб масалаларни ҳал этиш имкониятини енгиллаштирган бўлур эди. Бу чора Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг универсал характерига ҳам мос бўлиб тушган бўлур эди.

Мюнхен битимининг бекор қилиниши билан боғлиқ бўлган масалалар Германия Федератив Республикаси билан Чехословакия Социалистик Республикаси ўртасида олиб бориладиган музокараларда ҳал этилажаги тўғрисидаги келишув тўла равишда ўз актуаллигини сақлаб қолади. Бу вазифани ҳал этиш Европадаги вазиятни соғломлаштиришнинг муҳим қисмидир.

Томонлар ўзаро келишиб олинган пайтда Умумевропа кенгашига тайёргарлик кўриш ва уни муваффақиятли суратда ўтказиш учун қўлларидан келган ҳамма чораларни кўришга тайёр эканликларини изҳор қилганликларини ҳам таъкидлаб ўтиш керак. Москва шартномаси ва тўрт давлат ўртасида 1971 йил 3 сентябрда тузилган битим кучга кирган бир шароитда кенгашга тайёргарлик конкрет амалий тус олиши лозим, токи кенгашни яқин келгусида ўтказиш имконияти туғилсин.

Германия Федератив Республикасининг парламенти ГФРнинг Совет Иттифоқи ва Польша Халқ Республикаси билан тузган шартномаларини ратификация қилди. Бу—Совет-Ғарбий Германия муносабатларининг истиқболлари нуқтаи назаридан ҳам, умуман Европадаги тараққиёт нуқтаи назаридан ҳам муҳим қарордир. Германия Федератив Республикасининг парламент органлари шартномани маъқуллаганлигига бутун дунёда ғоят ижобий баҳо берилганлиги бежиз эмас. Германия Федератив Республикасининг СССР ва Польша билан тузган шартномалари Ғарбий Германия парламенти томонидан ратификация қилинганлиги ақл идрок ғалабаси бўлиб. ГФР аҳолиси кўпчилигининг янги сиёсатга, бошқа халқлар ва давлатлар билан ҳамжиҳатлик ҳамда яхши қўшничилик сиёсатига ўтишга интилаётганлигини ифода этади.

Шу билан бирга Германия Федератив Республиасида шартномаларни ратификация қилиш учун олиб борилган кураш бу мамлакатда реваншчилик сарқитларидан халос бўлмаган ва Европа қитъасида кескинликнинг юмшатилишига халақит бериш учун уринаётган кучлар актив ҳаракат қилаётганликларини ҳам кўрсатди.

Ҳеч қандай истиқболга эга бўлмаган ва ҳаётга, Европа тараққиётининг ҳозирги тенденцияларига зид бўлган бундай йўл ГФРда ҳам, унинг ташқарисида ҳам қўллаб-қувватланмади. ваҳоланки бу йўлнинг илҳомчилари ана шундай мададга умид боғлаган эдилар. Узоқ вақт мобайнида ратифакация қилиш жараёнига халақит бериб келган христиан-демократик иттифоқ — христиан-социал иттифоқи оппозициячи блоки пировардида бу билан ҳисоблашишга мажбур бўлди. Оқибат натижада оппозиция сафларида ҳам шартномаларнинг кучга киритилмаслиги ГФРнинг давлат манфаатларига жуда қаттиқ зарба беражагини, бу мамлакатни социалистик мамлакатларга ва аслида Европадаги бошқа мамлакатларга ҳам қарама-қарши қилиб қўяжагини тушунувчилар орта борди. Натижада христиан-демократик иттифоқ-христиан-социал иттифоқининг Бундестагдаги фракциясининг анча кўпчилиги шартномаларни асоссиз рад этиш тактикасидан воз кечди.

Биз, деди СССР Ташқи ишлар министри, ҳозир Германия Федератив Республикаси билан муносабатларимизда муҳим ижобий ўзгаришлар маррасида турибмиз. Эндиликда Москва шартномасидаги қоидаларни мамлакатларимиз ўртасидаги ҳар томонлама ҳамкорликни ривожлантириш соҳасидаги кундалик амалий иш жараёнида ғоят самарали амалга ошириш муҳумдир. Шартномани талқин қилишда, унинг ҳаракат доирасини, унда олинган мажбуриятларнинг ҳажми ва маъносини белгилаб чиқиш вақтида томонлар бамаслаҳат келишиб олган текстгина асос бўла олади. Бунинг маъноси шуки, шартноманинг ўзигина асос бўла олади. Шартноманинг ҳарфи ва руҳига қаттиқ амал қилиш — шартноманинг тузилиши натижасида вужудга келган янги қоидадан ҳақиқий ишонч ҳосил бўлишига, мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатлар доим юксалиб боришига олиб келадиган тўғри йўлдир. Совет Иттифоқи шундай йўлдан боришга тайёр. Биз Германия Федератив Республикасининг ҳам шартномага шундай ёндашувини кутамиз, албатта.

1970 йил 12 август шартномасини ратификация қилиш СССР билан ГФР ўртасида сиёсий, иқтисодий, илмий-техникавий, маданий соҳаларда ва бошқа соҳаларда муносабатларни ривожлантириш учун кенг истиқболлар очиб беради, ўзаро фойдали ҳамкорлик соҳаларини самарали кенгайтириш имконини беради. Бу ҳамкорликнинг асосий йўналишлари КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, ўртоқ Л. И. Брежнев билан ГФР федерал канцелери В. Брандтнинг 1971 йил сентябрида Ореандадаги учрашувида белгилаб берилган эди. Давлат йўли билан қилинадиган алоқаларни ривожлантириш, икки томонлама муносабатлар масалалари юзасидан ҳам, шунингдек халқаро проблемалар юзасидан ҳам турли лавозимлардаги арбобларнинг мунтазам фикрлашиб ва маслаҳатлашиб туришлари, парламентларнинг алоқалари, жамоат ташкилотлари ўртасидаги муносабатлар шартнома замиридаги жуда катта имкониятлардан фойдаланишга имкон беради.

Москва шартномасининг тузилиши СССР билан ГФР ўртасидаги муносабатларнинг турли ижтимоий тузумдаги давлатларнинг тинч-тотув яшаши принципларига асосланган чинакам конструктив ҳамкорлигида янги босқичга кириши учун зарур бўлган ҳамма шарт-шароитларни яратади. Шартнома Европадаги вазиятни муқимлаштиришга ва тинчликни мустаҳкамлашга ўтказаётган ва ўтказадиган самарали таъсир ҳам мутлақо равшан.

А. А. Громико СССР Олий Советининг Президиуми СССР билан ГФР ўртасидаги шартномани ратификация қилади, деб умид билдирди.

СССР Олий Совети Палаталарининг ташқи ишлар комиссиялари номидан Иттифоқ Совети Ташқи ишлар комиссиясининг раиси, КПСС Марказий Комитети Сиёсий Бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари М. А. Суслов нутқ сўзлади.

СССР Олий Советининг Иттифоқ Совети билан Миллатлар Совети Ташқи ишлар комиссиялари, — деди у, — шу йил 12 ва 17 апрелда бўлиб ўтган қўшма мажлисларида Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи билан Германия Федератив Республикаси ўртасида 1970 йил 12 августда Москвада имзоланган шартномани кўриб чиқдилар ва батафсил муҳокама қилдилар.

Ташқи ишлар комиссияларининг аъзолари ўз нутқларида СССР билан ГФР ўртасида тузилган шартнома жуда катта тарихий аҳамиятга эга эканлигини, у халқаро кескинликни юмшатишга қаратилганлигини, Европада ва бутун дунёда тинчлик ҳамда хавфсизликни мустаҳкамлашга кўмаклашишини якдиллик билан таъкидладилар.

Совет Иттифоқи изчиллик билан тинчлик сиёсатини ўтказаётганлиги, у турли ижтимоий тузумдаги давлатларнинг тинч-тотув яшаши тўғрисидаги ленинча принципни амалга ошириш учун қунт билан курашаётганлиги натижасида бу шартномани тузиш мумкин бўлди.

Шартнома Совет Иттифоқининг ҳам, Германия Федератив Республикасининг ҳам халқлари ҳаётий манфаатларига баб-баравар мос бўлиб тушажаглиги ва бирон-бир томонга ҳеч қандай бир томонлама манфаат бермаслиги ҳам комиссияларнинг мажлисларида уқдириб ўтилди.

Шартнома урушдан кейинги ривожланиш давомида Европада вужудга келган сиёсий ва территориал реал аҳволни эътироф этишга, Европадаги ҳамма давлатларнинг мавжуд чегаралари бузилмаслиги принципига асосланиб, Совет—Ғарбий Германия муносабатларида туб бурилиш ясаш учун зарур сиёсий шарт-шароитни яратиб беради. Шу шартнома мамлакатларимиз ўртасида иккала давлат манфаатлари йўлида иқтисодий муносабатларда ва бошқа бир қанча муҳим соҳаларда ҳамкорлик қилиш учун яхши замин яратади.

(Давоми 2-бетда).

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ БИЛАН ГЕРМАНИЯ ФЕДЕРАТИВ РЕСПУБЛИКАСИ ЎРТАСИДА ТУЗИЛГАН ШАРТНОМАНИ РАТИФИКАЦИЯ ҚИЛИШ ТЎҒРИСИДА

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи билан Германия Федератив Республикаси ўртасида 1970 йил 12 августда Москвада имзоланган СССР Министрлар Совети ратификация қилиш учун тақдим этган ва СССР Олий Совети Иттифоқ Совети билан Миллатлар Совети Ташқи ишлар комиссиялари маъқуллаган шартнома **ратификация қилинсин**.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси
Н. ПОДГОРНИЙ

СССР Олий Совети Президиумининг Секретари
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1972 йил 31 май.

ТИНЧЛИК ВА ХАВФСИЗЛИК МАНФААТЛАРИНИ КЎЗЛАБ

(Боши биринчи бетда).

Эндиликда ҳамма гап шу йўлда амалий қадамлар қўйишга, шартноманинг ҳамма қоидаларини оғишмай амалга оширишга, ҳар икки томоннинг яхши хоҳиш-ирода билдиришига боғлиқ.

Шартноманинг имзоланиши Европадаги бутун сиёсий иқлимни яхшилашга муҳим ҳисса қўшиши шубҳасиз эканлиги ҳам комиссияларнинг мажлисларида таъкидлаб ўтилди. СССР билан ГФР ўртасидаги Шартномани имзолаш жараёни тугаганидан кейин Европа давлатлари ўртасида амалий ҳамкорлик ўрнатиш учун муҳим бўлган бошқа бир қанча масалаларни ҳал этиш йўли очилади, деб умид қилишга ҳақлимиз. Масалан, Ғарбий Берлинга доир тузилган ҳамда жуда хатарли кескинлик манбаини тугатишга қаратилган тўрт томонлама битим кучга киради. Реваншчи доиралар ана шу кескинлик манбаидан фойдаланганларида Европанинг қоқ марказида неча марталаб жиддий мушкулликлар келиб чиққан эди.

Шу нарса ҳам жуда муҳимки, деди сўнгра М. А. Суслов, шартнома иккала герман давлати — Германия Демократик Республикаси билан Германия Федератив Республикаси ўртасидаги муносабатларни тўла тенг ҳуқуқли ва ҳамма эътироф этган халқаро ҳуқуқ нормалари асосида нормаллаштириш борасида бошланган жараённи муваффақиятли ривожлантиришга кўмаклашади. Натижада Европада тинчлик ва хавфсизликнинг муҳим омили бўлган социалистик ГДРнинг роли янада кўпроқ ортади.

Бизнинг фикримизча, шармандали Мюнхен Шартномасини аввал бошданоқ ҳақиқий эмас деб тан олиш асосида ЧССР билан ГФР ўртасида бир битимга эришиш учун ҳам дурустгина шароит вужудга келади.

СССР билан ГФР ўртасидаги Шартнома Польша Халқ Республикаси билан ГФР ўртасида кейинроқ тузилган Шартнома сингари қитъамиздаги ҳамма халқлар учун жуда муҳим бўлган Европа хавфсизлигининг мустаҳкам системасига эришиш сингари муҳим мақсад йўлида яна бир қадам бўлишини алоҳида таъкидлаш лозим. Европа мамлакатларининг янги ривожланиш даврига — мустаҳкам тинчлик ва самарали ўзаро фойдали ҳамкорлик даврига кириши учун реал имконият вужудга келди. Мутлақо равшанки, Шартномалар қитъамиздаги кескинликни юмшатишдан манфаатдор бўлмаган муайян доиралар Умумевропа кенгашини чақириш йўлига қўйиб келган ва ҳали ҳам қўяётган кўпгина тўсиқларни бартараф қилади.

Шартномалар Европада тинчлик ва ҳамкорлик тарафдорларининг фаолиятини активлаштиришга кўмаклашади.

Бошланиб кетган тинчлик ҳужумига Совет Иттифоқи ва бошқа қардош социалистик мамлакатлар бошчилик қилмоқдалар. Европадаги кўпчилик капиталистик мамлакатларнинг, шу жумладан Германия Федератив Республикасининг ҳам холис ниятли кишилари актив ҳаракат қила бошладилар. Жамоат кучларининг Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик учун Брюсселда очиладиган ассамблеяси ана шундан далолат беради.

Биз СССР Олий Совети Президиумига шуни ҳам маълум қиламизки, СССР билан ГФР ўртасидаги Шартнома ташқи ишлар комиссияларининг мажлисларида муҳокама қилинган вақтда Германия Федератив Республикасида Шартномани ратификация қилиш теварагида кескинликни юмшатиш ва мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатларни яхшилаш тарафдорлари билан бу йўлнинг душманлари ўртасида шиддатли кураш қизиб кетганлиги хусусида бирмунча хавотирлик борлиги ҳам айтилган эди. Асосан христиан-демократик иттифоқ-христиан социал иттифоқи теварагида тўпланган кучлар Ғарбий Германия аҳолисининг мутлоқ кўпчилиги манфаатларига хилоф равишда Шартноманинг Ғарбий Германия парламентида ратификация қилинишини турли йўллар билан пайсалга солишга ва барбод этишга уринган эдилар. Маълумки, бу уринишлар мағлубиятга учради. Лекин шундай бўлса ҳам, ГФРдан, ҳатто баъзи бошқа капиталистик мамлакатлардаги реакция кучлари Шартнома ратификация қилинганидан кейин ҳам ўз йўлларини давом эттиришлари, ҳамжиҳатликка ва ҳамкорликка астойдил интилаётган кучларга халақит беришлари эҳтимолдан ҳоли эмас. Биз бу нарсани асло эътибордан соқит қилмаслигимиз керак. Шу боисдан кўрсатиб ўтилган реакцион кучларга нисбатан бундан буён ҳам хушёр бўлиш лозим.

КПСС Марказий Комитетининг май Пленуми қарорида таъкидлаб ўтилганидек, Совет Иттифоқи Коммунистик партияси, Совет давлати КПСС XXIV съездида ишлаб чиқилган тинчлик программасини бундан буён ҳам оғишмай амалга ошира беради, турли ижтимоий тузумдаги давлатларнинг тинч-тотув яшаш принципларини қарор топтиришга актив кўмаклашаверади, айни вақтда империализмнинг агрессив сиёсатига кескин зарба бераверади.

Ташқи ишлар комиссиялари СССР билан ГФР ўртасидаги Шартномани синчиклаб ва атрофлича қараб чиқиш натижасида бу Шартнома совет халқининг манфаатларига мос бўлиб тушади, тинчлик ишига ва Совет Иттифоқи билан ГФР ўртасида яхши қўшничилик муносабатларини ривожлантириш ишига муҳим ҳисса бўлиб қўшилади, деган якдил бир фикрга келдилар.

Иттифоқ Совети билан Миллатлар Советининг ташқи ишлар комиссиялари, деди М. А. Суслов, якдиллик билан бир хулосага келиб, СССР Олий Совети Президиумига Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи билан Германия Федератив Республикаси ўртасидаги Шартномани ратификация қилишни тавсия этдилар.

Муҳокама бошланади. КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Белоруссия Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари П. М. Машеров минбарга чиқади.

Совет Иттифоқи билан ГФР ўртасидаги Шартнома Польша Халқ Республикаси билан ГФР ўртасидаги Шартнома сингари муҳим воқеадир, деди П. М. Машеров. Бу нарса аслида муносабатларимизда ижобий-сиёсий силжишларни мустаҳкамлаш ва иккинчи жаҳон уруши якунида фашизм устидан қозонилган ғалаба натижасида Европада вужудга келган сиёсий реал аҳволни ГФР тан олиши асосида янги босқичга ўтишни билдиради. Шу тариқа Европа қитъасидаги сиёсий иқлимни янада соғломлаштириш ва КПСС XXIV съездида эълон қилинган тарихий тинчлик программасини юзага чиқаришда янги қадамлар қўйиш учун яна бир юксак даражада жиддий ва зарур замин яратилади. Биз СССР билан ГФР ўртасидаги Шартномада ёзиб қўйилган принципиал қоидаларни тўла-тўкис маъқуллаймиз.

Сўнгра П. М. Машеров шуни таъкидладики, мазкур Шартнома ратификация қилинишининг муҳимлиги, шунингдек, куни кеча Москвада муваффақиятли тугалланган юксак доирадаги Совет — Америка музокаралари партиямиз Марказий Комитети Сиёсий бюроси, Совет ҳукуматининг, шахсан Л. И. Брежневнинг, шунингдек, Н. В. Подгорний, А. Н. Косигиннинг ҳамда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси бошқа аъзоларининг партия билан Совет давлати ташқи сиёсий йўлини самарали амалга ошириш ишида ҳормай-толмай, изчиллик ва ленинча заковат билан олиб бораётган фаолиятининг мантиқий ва қонуний натижасидир.

Бу буюк ишда ўртоқ Л. И. Брежневнинг роли ва хизматлари чиндан ҳам жуда катта, деди П. М. Машеров. Барча совет кишилари сингари Белоруссия ССР меҳнаткашлари ҳам партиямиз Марказий Комитети билан ҳукуматнинг КПСС XXIV съездидан кейин амалга оширган ташқи сиёсат соҳасидаги ҳамма чора ва тадбирларини Совет давлати манфаатлари йўлида, ер юзида социализм, тинчлик ва тараққиёт йўлида чуқур ўйлаб маҳорат билан, ленинчасига амалга оширилган бениҳоя муҳим чора ва тадбирлар деб билиб, уларни зўр мамнуният билан қабул қиладилар ва чин кўнгилдан қўллаб-қувватлайдилар.

П. М. Машеров СССР билан ГФР ўртасидаги Шартномани СССР Олий Совети Президиуми томонидан ратификация қилиниши тўғрисидаги таклифни қўллаб-қувватлади.

Шундан кейин сўзга чиққан СССР Олий Совети Президиумининг аъзолари ҳам бу таклифни қўллаб-қувватладилар.

Москва Шартномаси, деди Москва давлат университетининг ректори И. Г. Петровский, Совет — Ғарбий Германия муносабатларида кескинлик ва душманликдан ҳамкорлик ва ишонч сари бурилиш ясаш йўлини очибгина қолмасдан, шу билан бирга Европадаги бутун вазиятни тубдан соғломлаштириш, Европа тинчлигини мустаҳкамлаш учун ғоят қулай шарт-шароитларни яратиб ҳам беради. Бу шартноманинг изчиллик билан амалга оширилиши Европада содир бўлаётган ижобий силжишларни янада ривожлантириш ишида жуда муҳим роль ўйнайди. Европани яхши қўшниларнинг самарали ҳамкорлиги районига, барқарорлик ва тинчлик омилига айлантиришга кўмаклашади.

Меҳнаткашлар депутатлари Винница область Совети ижроия комитетининг раиси В. М. Кавун бундай деди:

— Бутун совет халқи қатори Украина меҳнаткашлари ҳам ГФР билан турли соҳаларда яхши қўшничилик муносабатлари ўрнатилишини астойдил ёқлаб чиқмоқдалар. Германия Федератив Республикаси аҳолисининг кўпчилиги ҳам Москва Шартномасини қўллаб-қувватламоқда деб хулоса чиқариш учун ҳозир бизда асос бор.

Бизнинг ГФР билан муносабатларимизда муайян конкрет натижаларга эришилди. Бу натижалар халқларнинг туб манфаатлари йўлида ўзаро фойдали икки томонлама ҳамкорликни қадам-бақадам кенгайтириш ва чуқурлаштириш учун реал имконият борлигидан яққол далолат беради. Ҳозирги вақтда мустаҳкам тинчлик хаёлий бир нарса бўлмай, балки бемалол эришиш мумкин бўлган мақсад эканлиги факти тобора кўпроқ давлатларнинг практикасида ва сиёсатида яққол намоён бўлмоқда.

Ўрта Урал мис эритиш заводининг катта мастери В. И. Большухин шуни айтдики, партиямиз ленинчи Марказий Комитетининг Европадаги тинчликни мустаҳкамлашга қаратилган сиёсатини Совет Иттифоқи меҳнаткашлари қизғин маъқулламоқдалар. ГФР билан тузилган Шартнома бу вазифани ҳал этишга қўшилган катта муҳим ҳисса бўлади.

ГФРдаги реакцион кучлар Москва Шартномасининг ратификация қилинишига халақит беришга уриниб кўрдилар. Ўз позицияларининг реваншчилик, миллатчилик моҳиятини турли-туман сохта важлар ва баёнотлар билан ниқоблашга ҳаракат қилдилар. Лекин, ер юзидаги жамики нарсаларнинг ижодчиси бўлган ишчилар аҳли қайси йўл тинчликка олиб боришини ўз ақли ва қалби билан пайқаб олади. ГФРнинг кенг меҳнаткашлар оммаси Шартномаларни ратификация қилишни ёқлаб, ўзларининг қатъий сўзларини айтдилар, давримизнинг асосий ҳақиқати — тинчликни мустаҳкамлашдан, халқлар ва давлатлар ўртасидаги муносабатларни яхшилашдан иборат эканлигини жуда яхши англаганликларини кўрсатдилар.

СССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари, Латвия ССР Олий Совети Президиумининг Раиси В. П. Рубен бу Шартнома Европа хавфсизлигини мустаҳкамлашнинг асосий, туб масалаларига алоқадор эканлигини айтди. Шартноманинг қоидалари қитъамиздаги халқаро вазиятни ривожлантиришнинг энг ҳаётий зарур эҳтиёжларини ифодалайди, барча тинчликсевар халқларнинг орзу-умидларига мос келади.

Томонларнинг ниятлари тўғрисида Совет ҳукумати билан Германия Федератив Республикасининг ҳукумати ўртасида эришилган келишувда ГДР билан ГФРнинг БМТга ва унинг ихтисослаштирилган муассасаларига киришига кўмаклашиш, ГФР билан ГДР ўртасидаги муносабатларни тўла тенг ҳуқуқийлик камситишга йўл қўймаслик, иккала давлатнинг мустақиллиги ва эркинлигини ҳурматлаш асосида йўлга қўйиш кўзда тутилганлиги фактини нотиқ мамнуният билан таъкидлади.

СССР билан ГФР ўртасида тузилган ва ратификация қилиш учун тақдим этилган Шартнома — тарихий аҳамиятга эга бўлган ҳужжатдир, деди КПСС Ленинград область комитетининг биринчи секретари Г. В. Романов. Унинг аҳамияти федератив республика билан икки ўртадаги муносабатларимизни ривожлантириш учун принципиал янги асос яратиб бериши билангина чекланмайди. Шартнома Европадаги бутун вазиятни ривожлантиришда янги давр бошланишини билдиради, давлатлараро муносабатлардаги тинч-тотув яшаш принципларининг ҳаётийлигидан далолат беради. Москва Шартномасининг тузилганлиги, Ғарбий Берлинга доир тўрт томонлама битимга эришилганлиги, СССР билан АҚШ ўртасида куни кеча тамом бўлган юксак доирадаги учрашувнинг якунлари ва сўнгги даврдаги бошқа фактлар Совет Иттифоқи ва бошқа қардош социалистик мамлакатларнинг тинчликсеварлик йўли самарадор эканлигидан, КПСС XXIV съезди ишлаб чиққан тинчлик программаси муваффақиятли равишда амалга оширилаётганлигидан яққол далолат беради.

Н. В. Подгорний муҳокамани якунлади.

Биз деди у, Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи билан Германия Федератив Республикаси ўртасида 1970 йил 12 августда Москвада тузилган Шартномани ратификация қилиш тўғрисидаги масаланинг муҳокамасини тугаллашга яқинлашиб қолдик. СССР Олий Совети Президиумининг мажлисида сўзга чиққан ҳамма ўртоқлар мазкур Шартномани юксак баҳоладилар. Бу Шартноманинг тузилганлиги бизнинг мамлакатимизда, жаҳон жамоатчилигининг кенг доиралари орасида урушдан кейинги даврдаги халқаро муносабатлар тарихида энг муҳим воқеалардан бири деб тўла асос билан ҳисобланмоқда. Дарҳақиқат, СССР билан ГФР ўртасидаги Шартнома катта сиёсий аҳамиятга молик бўлган ҳужжатдир. У Совет Иттифоқи билан Ғарбий Европадаги энг катта капиталистик давлатлардан бири ўртасидаги муносабатларни тинч-тотув яшаш принциплари асосида тартибга солади. СССР билан Германия Федератив Республикаси ўртасида ҳамжиҳатлик ва ҳамкорлик йўлини очиб беради. Кўпгина мамлакатларда ҳақли равишда таъкидлаб кўрсатилаётганидек, Европа хавфсизлиги масалаларини ҳал этишга муҳим ҳисса бўлиб қўшиладиган бу шартнома Европада тинчликни сақлаб қолиш ва мустаҳкамлаш ишида сифат жиҳатидан янги босқич бошлаб беради.

ГФРнинг сиёсати салкам йигирма йил мобайнида бошқа давлатлар билан тинчлик ва яхши қўшничиликка хилоф бўлиб келганлиги маълум. Лекин ГФР ҳукмрон доираларининг иккинчи жаҳон уруши якунларини қайта кўриб чиқишга қаратилган ва аввал бошданоқ истиқболсиз бўлган йўли замон синовига бардош бериши мумкин эмас эди, бардош бера олмади ҳам. Ниҳоят бу йўлни турмушнинг ўзи чиппакка чиқарди. Кескинликни юмшатиш, Европа халқларининг қитъада мустаҳкам хавфсизлик шароитларини вужудга келтиришга интилиши совуқ уруш жарчиларининг жон-жаҳди билан қилган қаршилигига қарамай, Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик давлатлар билан самарасиз мухолифлик қилишига қарамай, ўзига дадил йўл очиб борди.

Москва Шартномаси ГФР сиёсатидаги кечаги кун вакиллари бўлган кучлар билан Европадаги ва дунёдаги конкрет мавжуд бўлган аҳволга, социалистик давлатлар билан муносабатларни нормаллаштириш вазифасига реализм позициясидан ёндоша олган кучлар ўртасидаги курашнинг якунини ифодалайди. Тинч ҳамкорликни йўлга қўйиш душманлари ГФРда ҳозир ҳам иш кўраётганликларини ҳисобга олмасдан бўлмайди, албатта. ГФРдаги муайян доиралар Европа масалаларини реванш ва буюк герман миллатчилиги позицияларида туриб ҳал этиш йўлидаги уринишларидан асло воз кечганлари йўқ. Европадаги ҳозирги чегараларни эътироф этиш уларга асло ёқмайди, улар суверен социалистик ГДРнинг яшаб келаётганлиги фактига чидай олмайдилар. Лекин, бу ерда жуда тўғри гапириб ўтишганидек, ГФР аҳолисининг кўпчилиги уларга эргашмаётир. Ғарбий Германия парламентининг ГФРнинг СССР ва ПХР билан тузган Шартномаларини ратификация қилиш тўғрисидаги қарорида ҳам ана шу кўпчиликнинг хоҳиш-иродаси ўз ифодасини топди. Биз бу қарорни табриклаймиз ва ГФР Шартномага оғишмай риоя қилиш йўлидан, бошқа давлатлар билан ҳамжиҳатлик ва яхши қўшничилик йўлидан борадиган бўлса, Совет Иттифоқи ҳамиша у билан ишонч ва ҳалоллик билан иш олиб борадиган бўлади, жуда турли соҳаларда у билан ҳамкорлик қилади, деб айтамиз.

Территориялар масаласига доир қоидалар Москва Шартномасида асосий ўрин олганлигини сўзга чиққан ўртоқлар ҳам ҳақли равишда таъкидлаб ўтишди. Шартномада Европадаги ҳамма давлатларнинг чегаралари, шу жумладан Польша Халқ Республикасининг Одер ва Нейсе бўйлаб ўтган Ғарбий чегараси ҳамда ГФР билан ГДР ўртасидаги чегара келгусида ҳам бузилмас даҳлсиз эканлиги аниқ қайд қилинган. Шартноманинг бу қоидалари Европа қитъасида тинчлик ва хавфсизликни мустаҳкамлаш вазифаларини ҳал этиш учун асос бўла олади. Европада шу пайтдан эътиборан Европадаги чегараларнинг даҳлсизлигини шубҳа остида қўядиган битта ҳам давлат қолмади. Бу — барча тинчликсевар мамлакатларнинг катта муваффақияти бўлди, тинчлик ва тинч-тотув яшаш сиёсатининг муваффақияти бўлди.

Шартноманинг СССР билан ГФР ўртасидаги ўзаро муносабатларда куч ишлатиш билан дўқ қилиш ёки уни ишлатишдан воз кечиш тўғрисидаги моддаси ҳам жуда муҳим аҳамиятга эга. Бу модданинг қоидалари БМТ Уставининг принциплари ва мақсадларига мос бўлиб, мавжуд сиёсий ва территориал реал аҳволни эътироф қилиш контекстида Европанинг коллектив хавфсизлик системасини вужудга келтириш йўлидан олға силжиши ишида муҳим роль ўйнаши лозим. Умумевропа миқёсида куч ишлатмаслик тўғрисидаги келишув давлатлар ўртасидаги ишонч ва ҳамжиҳатликни кучайтиришга ёрдам бериб, қуролсизланиш, Европадаги қуролли кучларни ва қурол-яроғларни қисқартириш юзасидан конкрет тадбирлар ишлаб чиқиш учун қўшимча имкониятлар очиши мумкин.

Шартноманинг бутун мазмуни Европадаги тинчликни мустаҳкамлашга, Европадаги вазиятни тубдан соғломлаштиришга қаратилган. Томонларнинг ниятлари тўғрисидаги келишувда Шартноманинг бу мақсадга қаратилганлиги янада кучлироқ таъкидланган. Европа сиёсатининг актуал масалалари юзасидан улар ўртасида эришилган ҳамжиҳатлик ифодаланган. Бу келишувнинг бажарилиши ГФР билан социалистик мамлакатлар ўртасидаги муносабатларни ривожлантиришни рағбатлантиради, улар ўртасида ишонч ўрнатишга кўмаклашади.

Москва Шартномаси Совет Иттифоқи билан Германия Федератив Республикаси ўртасидаги икки томонлама муносабатларни ривожлантириш учун янги катта имкониятлар яратади. Кейинги вақтларда бу соҳада муҳим силжишлар рўй берди. Лекин булар СССР билан ГФР ўртасидаги муносабатларни яхшилашдан иборат катта ишнинг бошланишигина эканлиги шубҳасиз. Икки давлатимизнинг экономика, фан, техника ва маданият соҳасидаги ҳамкорлиги тобора ривожланиб боради, деб умид қилиш учун ҳамма асослар бор. Бунинг учун зарур объектив шарт-шароитлар мавжуд. Бу шарт-шароитлардан томонларнинг ўзаро манфаати йўлида, тинчлик ва халқаро ҳамкорликни ривожлантириш манфаатлари йўлида тўла-тўкис фойдаланиш муҳимдир. СССР билан ГФР ўртасидаги муносабатларда туб бурилиш ясаш учун Шартномада замин ҳозирлаб берилган имкониятлар ҳар иккала томон собитқадамлик билан актив куч-ғайрат сарфлаган тақдирдагина юзага чиқиши мумкин, албатта. Биз ана шундай биргалашиб ҳаракат қилишга тайёрмиз ва Шартноманинг қоидаларини жонли, амалий мазмун билан тўлдириш учун зарур бўлган ҳамма ишни қиламиз. ГФР ҳукуматининг ҳам худди шундай қилишини кутаётганлигимиз равшан.

Совет Иттифоқи ва Польша Халқ Республикасининг ГФР билан тузган Шартномалари кучга кириши Европадаги сиёсий иқлимга чуқур ижобий таъсир ўтказмаслиги мумкин эмас. Бу нарса Ғарбий Берлинга доир тўрт томонлама битимнинг, ГДР билан ГФР ўртасидаги бир қанча муҳим битимларнинг амалга оширилишига йўл очиб беради. ГДР билан ГФРнинг БМТга қабул қилиниши, иккала герман давлати ўртасидаги муносабатларни халқаро ҳуқуқ нормалари ва принциплари асосида нормаллаштириш, ЧССР билан ГФР ўртасида ўзаро мақбул шартлар асосида Шартнома тузилиши кун тартибида турибди. Москва ва Варшава Шартномаларининг ратификация қилиниши НАТОдаги муайян доираларнинг хавфсизлик ва ҳамкорлик масалаларига бағишланган Умумевропа кенгаши йўлига қўйган кўпгина сунъий тўсиқларини олиб ташлайди, кенгашни чақириш масаласини амалий бир иш қилиб қўйишга ёрдам беради.

Кейинги вақтларда Европадаги вазиятнинг ривожида содир бўлаётган яхши ўзгаришлар КПСС Марказий Комитетининг май Пленумида ҳам таъкидлаб ўтилганидек, Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXIV съездида баён этилган тинчлик программасининг ҳаётий кучга эга эканлигидан, қитъада мустаҳкам хавфсизликни таъминлаш учун курашда социалистик ҳамдўстликдаги қардош мамлакатларнинг жипслашиб қилган ҳаракатлари самарадор эканлигидан далолат беради. СССР ва бошқа социалистик давлатларнинг Европада Ғарб ва Шарқ кучларининг бир-бирига ғанимлик билан қарама-қарши бўлиб туриши ўрнига тинч, ўзаро манфаатли ҳамкорлик даврининг бошланишига қаратилган амалий тадбирлари ўз самараларини бермоқда. Қитъада барқарор вазият бўлиши учун, Европа халқларининг тинч келажаги учун муваффақиятли кураш олиб боришнинг мустаҳкам базаси вужудга келтирилмоқда. Совет Иттифоқи билан Германия Федератив Республикаси ўртасидаги Шартнома Европадаги ҳозирги сиёсий ривожланишнинг энг асосий проблемаларини ҳал этиш борасида бундан буён қўйиладиган қадамларни яхши рағбатлантиради.

СССР билан ГФР ўртасидаги Шартнома тинчликни мустаҳкамлаш ишига хизмат қилиши, халқларнинг манфаатларига мос келиши туфайли ҳам уни кўп мамлакатларнинг ҳукумат ва жамоат доиралари ижобий фикр билдириб, юксак баҳолади. Партиямиз, бутун совет халқи Шартномани тўла-тўкис маъқуллайди ва қўллаб-қувватлайди.

СССР Министрлар Совети Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи билан Германия Федератив Республикаси ўртасида 1970 йил 12 августда тузилган Шартномани ратификация қилиш тўғрисида таклиф киритди. СССР Олий Совети Иттифоқ Совети билан Миллатлар Советининг ташқи ишлар комиссиялари бу таклифни якдиллик билан маъқуллаб, мазкур Шартномани ратификация қилишни тавсия этдилар. СССР Олий Совети Президиумининг мажлисида сўзга чиққан нотиқларнинг ҳаммаси бу тавсияни қўллаб-қувватлади.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи билан Германия Федератив Республикаси ўртасидаги Шартномани ратификация қилиш тўғрисида Фармон қабул этиш тавсия қилинади, деди Н. В. Подгорний.

Н. В. Подгорний Фармон текстини ўқиб беради. СССР Олий Совети Президиумининг аъзолари Фармонни бир овоздан қабул қиладилар.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи билан Германия Федератив Республикаси ўртасида тузилган Шартномани ратификация қилиш тўғрисидаги Фармонни имзолайди.

Шундай қилиб, СССР билан ГФР ўртасидаги Шартнома СССР Олий Совети Президиуми томонидан ратификация қилинди. КПСС XXIV съездида ишлаб чиқилган тинчлик программасини амалга ошириш йўлида яна бир муҳим қадам қўйилди.

«Совет Иттифоқи ва Польшанинг ГФР билан тузган Шартномаларининг кучга кириши, — деган эди КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежнев Германия Бирлашган социалистик партияси VIII съездида сўзлаган нутқида, — кўп жиҳатдан Европада янги сиёсий муҳитни вужудга келтиради. Бу эса Ғарбий Германиянинг Европадаги социалистик мамлакатлар билан нормал муносабатларини йўлга қўйиш учун, умуман Европанинг шарқи ва ғарбидаги мамлакатлар ўртасида самарали ҳамкорликни ривожлантириш учун, Европа хавфсизлигининг муҳим проблемаларини ҳал этиш учун мавжуд бўлган шарт-шароитларни анча яхшилайди, албатта».

* * *

Президиум «Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи билан Ироқ Республикаси ўртасида дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисидаги Шартномани хулоса чиқариш учун СССР Олий Совети Иттифоқ Совети билан Миллатлар Советининг ташқи ишлар комиссияларига топшириш тўғрисида»ги масалани ҳам кўриб чиқди.

Президиум ратификация қилиш учун СССР Министрлар Совети тақдим этган ва 1972 йил 9 апрелда Бағдодда имзоланган Шартномани хулоса чиқариш учун СССР Олий Совети палаталарининг ташқи ишлар комиссияларига топширишга, сўнгра уни СССР Олий Совети Президиумининг мажлисида муҳокама этишга қарор қилди. (ТАСС).

ТИНЧЛИК, ДЎСТЛИК ТАРОНАЛАРИ

СУРАТЛАРДА (чапда): Туркманистонлик киноматографчилар — актрисалар Майя Айметова, Лайло Абукова ва режиссёр Хўжақули Норлиев. (Ўнгда) бир группа монгол киноматографчилари В. И. Ленин номидаги майдонда.

ФЕСТИВАЛЬ ЭКРАНИДА — СОВЕТ КИНЕМАТОГРАФИЯСИ

Осиё ва Африка мамлакатларининг Тошкент кинофестивалига тақдим этилган қардош республикаларнинг фильмлари Советлар мамлакатининг ҳаёти тўғрисида, совет маданиятининг равнақи ҳақида ёрқин ҳикоя бўлди. «Тенг ҳуқуқлилар иттифоқи» шиори остида ана шу ленталар кўрсатилаётган икки залли «Спутник» кинотеатри меҳмонлар ва Тошкент аҳолисининг доимо диққат марказида турибди. Мана шу экранда ҳар бир республикага сўнгги асарларидан биттасини кўрсатиш ҳуқуқи берилган. Москва ва Ленинград студияларида суратга олинган «Рус даласи» ва «Даурия»дан сўнг фестиваль экрани томошабинларни Украина, Белоруссия, Грузия, Қирғизистон ва бошқа миллий студияларнинг фильмларига таклиф қилди.

31 май куни бўлиб ўтган матбуот конференциясида бизнинг фильмларимизга қизиқиш аён бўлди. Бу конференцияда журналистлар совет киноси усталари билан учрашдилар. Совет делегациясининг бошлиғи режиссёр Г. Н. Чухрай, украиналик режиссёр Ю. И. Солнцева, москвалик режиссёр Д. Я. Храбровицкий, қирғиз ёзувчиси ва сценарийчиси Ч. Айтматов ва бошқалар матбуот вакилларининг берган саволларига жавоб қайтариб, мамлакатимизнинг студиялари СССР ташкил этилганлигининг 50 йиллигига атаган муваффақиятларини таърифловчи рақамлар ва фактларни келтирдилар. Бу муваффақиятлар ишлаб чиқарилаётган ленталар кўпаяётганлигидагина бўлиб қолмай, улар, даставвал, бугунги кунда шу фильмлар кўтариб чиқаётган мавзуларнинг муҳимлигида, шу мавзуларнинг юксак ғоявий ва бадиий даражасида ҳам ифодаланмоқда.

Чет эл журналистлари мамлакатдаги жами 39 киностудия ўртасидаги мавжуд ўзаро ёрдам қандайлигига айниқса қизиқдилар. Миллий кино санъат ривожланиб келаётганидан бери дўстона ёрдам, тажриба алмашиш асосий қонун бўлиб келди. Бугунги кунда чет эллик кўпгина кинематографчилар ҳам совет кино усталарини ўзларининг саховатли дўстлари деб билмоқдалар.

Кўп мамлакатлар учун актуал ҳисобланган кино фильмлар тили проблемаси ҳам меҳмонларни қизиқтирди. «Узбекфильм» директори А. Абдуллаев совет кинематографияси учун бундай проблема йўқ, деди. Миллий фильмлар турли тилларга дубляж қилинади ва барча совет кишилари ундан баҳраманд бўладилар. Тошкент студиясининг ўзидагина ҳар йили 80 дан ортиқ совет ва чет эл ленталари ўзбек тилига таржима қилинмоқда.

Фестиваль кунларида биз чет эллик меҳмонлар совет кино санъати асарларига берган энг юксак баҳоларни, самимий сўзларини такрор-такрор эшитдик. Масалан, Танзания кинокомпаниясининг директори Клем Нишеренгаузи Тошкентга совет кино картиналарини харид қилишдан иборат махсус топшириқ билан келганлигини айтди. «Уруш ва тинчлик», «Бриллиант қўл» каби ленталар унинг ватанида зўр муваффақият билан намойиш қилинмоқда. «Мен ватандошларимни турли жанрлардаги янги совет ленталари билан таништиришни истардим. Буларнинг ҳаммаси мамлакатингизни яхшироқ билиб олишга имкон беради».

Сенегаллик кино актриса Исса Ньянг Тошкент кинофестивалида кўрган «Мосфильм»нинг «Оловнинг бўйсундирилиши» лентаси тўғрисидаги таассуротларини айтди. «Бу картина совет кишиларининг мардлигини, мақсадга интилишини ифодалайди», дейди актриса.

— Мисрлик режиссёр Аҳмад Абдулфаттоҳ бундай дейди: «Бу фильмда совет олимларининг ватанпарварлиги ва инсонпарварлиги ҳаққоний равишда акс эттирилган. Умуман совет картиналари инсонийлиги, инсонпарварлиги нуқтаи назаридан, маҳорат нуқтаи назаридан, ажойиб картиналардир».

Миср Араб Республикасидан келган кино танқидчи Мэри Гадбан ўзбек режиссёри Р. Ботировнинг «Бугун ва эрта» деган янги картинасидан катта таассурот олган. Картина «Мусиқийлиги, поэтикаси, актерларнинг яхши ўйини билан кишини қойил қолдирди», деди М. Гадбан. Мисрлик кино танқидчининг фикрига кўра, фильмда «Совет ёшлари ҳаётининг мазмундорлиги, уларнинг оталар ва акалар идеалларига садоқати равшан акс эттирилган».

Фестиваль кўриги давом этмоқда....

С. ФРОЛОВА,
Г. ЛИПШИЦ.
ЎзТАГ мухбирлари.

ТОШКЕНТНИНГ КАТТА ЭКРАНИ

ЯПОНИЯ КИНОСИ

1951 йилда Венеция кинофестивалида томошабинларни бир воқеа ҳайратга солган, Олис Японияда шундай фильм келади, деб ҳеч ким хаёлига келтирмаганди. Жаҳон халқларининг турли тилларидан «Расемон» деган фильмнинг ғалати номи тушмай қолди.

Кинотанқидчилар ва журналистлар фильмни яратган Акутагава, Акира Куросава, Тосиро Мифунэларнинг исм ва фамилияларини қандай талаффуз қилиш ҳақида ҳам бош қотирдилар. «Расемон» картинасига бир овоздан фестивалнинг бош мукофоти — «Авлиё Маркнинг олтин шери»ни ва кинотанқидчилар Халқаро ассоциациясининг мукофотини беришга қарор қилдилар. Ғарбга деярли таниш бўлмаган япон киносининг довруғи мана шундай таралди. Маълум бўлишича, Япониянинг тоғ билан ўралган оролчаларида йилига 500 дан ортиқ тўламетражли фильм ишлаб чиқарадиган улкан кино саноати мавжуд экан. Яна бу 500 фильмнинг ичида «Расемон» каби нодир асарлар борлигини айтмайсизми.

«Расемон» картинаси 1927 йилда вафот этган ёзувчи Акутагаванинг икки ҳикояси асосида ёш бўлишига қарамай, ўнта фильмни қўйган режиссёр Акира Куросава томонидан яратилганди. Унинг картиналарининг барчасида Такаси Симура, Масаюки Мори ва ниҳоят ўзининг камдан кам учрайдиган юз мимикаси, жозибали хатти-ҳаракатлари билан кишини «қойил қолдирувчи актер Тосиро Мифунэлар иштирок этишади.

Режиссёр Акира Куросава ва актёр Тосиро Мифунэларнинг номи совет томошабинларига яқиндан таниш. Бу икки улкан санъат соҳибининг самарали ижодлари экранларимизда намойиш этилган икки фильмда айниқса ўз ифодасини топган. Бу юқорида зикр этилган «Расемон» ва ўтган асрнинг бошларида яшаган табиб Нииде ҳақидаги «Қизил соқол» фильмидир. Уч соатдан ошиқ давом этадиган «Қизил соқол» картинаси ёзувчи Сюгоро Яматонинг реалистик романи асосида 1965 йилда яратилган бўлиб, IV Москва кинофестивалида конкурсдан ташқари намойиш этилди.

1965 йилда томошабинларимиз икки санъаткорнинг ҳамкорликда яратган яна бир картинаси — режиссёр Сентиро Утикаванинг «Дзюдо даҳоси» (сценарий муаллифи Акира Куросава, муаллим Яно Сигоро ролида — Тосиро Мифунэ) икки серияли фильми билан танишдилар. Куросава дзюдо ва жиусжитсу деб аталувчи япон миллий кураш спортчиларини тайёрловчи икки мактаб ўртасидаги курашни тасвирлаш орқали, соф япон дунёқарашини, уйғонишини, фидокорлигини ҳаққоний кўрсатади.

Шундан бери ўзбек томошабинлари бу санъаткорлар иштирокидаги яна бир қанча, жумладан, «Яшаш», «Аравали киши», «Самурайлар байроғи» каби турли ғоя ва мавзудаги асарлари билан танишишга муяссар бўлдилар.

Бироқ, япон киноси — бу фақат Куросава ва Мифунэ эмас. Бугунги кунда Япония бадиий фильмлар ишлаб чиқарувчи «Сетику», «Дайэй», «Тохо», «Никкацу», «Тоэй» йирик кинокомпанияга эга. Мамлакатда 4113 кинотеатр мавжуд. Режиссёр Кането Синдонинг «Яланғоч орол» фильми кинотарихидан мангуга ўрин олди. Реализм, инсонпарварлик тантанаси, меҳнат ва бирдамлик гимни бўлган бу картина VI Москва кинофестивалида бош мукофотни олишга сазовор бўлди.

Кинорежиссёр Масаки Кобаяси ижоди билан ҳам танишмиз. Унинг «Қўзғолончилар», ва «Ҳориган киши мадҳи» картиналари азалий мавзу—ёвузлик ва адолатсизликка қарши яна ва яна актив кураш мавзусига бағишланган.

Экранларимизда турли режиссёрларнинг турли жанр ва йўналишдаги «Мағрур чақириқ», «Улкан оқ минора», «Хиросима тошлари», «Икки севикли», «Денгизга ғарқ бўлган орзулар», «Кўприксиз дарё» ва I Халқаро Тошкент кинофестивалида намойиш этилган «Қораёл ҳақида афсона», «Қуллар заводи» фильмлари кўрсатилган.

Япон киносининг прогрессив кучлари чинакам миллий прогрессив кино учун курашни давом эттирмоқдалар. Бунга мисол қилиб яқинда Москвада бўлиб ўтган VII Халқаро кино фестивалида жюри ва кино ихлосмандларининг диққат эътиборини қозонган икки ажойиб кинолента — «Трамвай ғилдираклари садоси остида» (режиссёр Акира Куросава) ва «Бугун яшаш — эртага ўлиш» (режиссёр Кането Синдо) фильмларини ва ниҳоят Тошкент кинофестивалига келтирилган прогрессив руҳдаги япон фильмлари яққол мисол бўла олади.

Ж. ЭРМАТОВА.

МИСР киносанъати ҳам кейинги пайтларда ўзини анча тутиб олди Уларнинг коллективи тобора истеъдодли кинематографистлар ва киноактёрлар билан мустаҳкамланмоқда. Суратда: мисрлик истеъдодли киноактрисалардан (чапдан ўнгга) Зизи Ал Бадравий, Зубайда Серва ва Магда Камоллар халқимиз меҳмондўстлигини акс эттирувчи гулдаста туҳфаларидан мамнун.

А. Абалян фотоси.

УЧ СУҲБАТ

ЕРКИН ЛАВҲАЛАР

Санъат саройида Осиё ва Африка мамлакатлари Тошкент II халқаро кинофестивалининг очилиши куни Д. Храбровицский режиссёрлик қилган, «Мосфильм» студиясида суратга олинган «Оловнинг бўйсундирилиши» номли совет киноси намойиш этилди.

Фестивалга келган меҳмонлар ва анжуман иштирокчилари бу киноасарни зўр қизиқиш билан томоша қилишди. «Бу картинада космонавтика қандай оғир ва мураккаб йўл билан тараққиёт этганлигининг тасвирланиши, менда жуда ҳам катта таассурот уйғотди,—дейди сенегаллик киноактриса Исса Ньянг.— Совет кишиларининг космосни ўзлаштириш ишидаги интилишлари, бунинг учун қанчадан-қанча жасурлик кўрсатганликлари, аввало космосни ўзлаштириш қандай бошланди —буларнинг ҳаммасини тушуниш учун бу фильмни албатта кўрмоқ керак. Менимча, Кирилл Лавровнинг ўзи ҳам ҳар қандай қийинчиликни енгишга қодир, жасур киши. Шунинг учун ҳам у яратган образ ишончли чиққан.

«Оловнинг бўйсундирилиши» —операторлик маҳорати нуқтаи назаридан қараганда, ажойиб меҳнат маҳсули,— дейди бошқа бир фестиваль қатнашчиси, мисрлик кинооператор, Москва кинематография институти аспиранти Аҳмад Абдул Фаттоҳ.—Фильмда совет олимларининг ватанпарварлиги ва инсонпарварлиги аниқ ифода этилган. Умуман, совет картиналари инсонийлик нуқтаи назаридан ҳам, маҳорат нуқтаи назаридан ҳам гўзал ва тенгсиздир».

МУСИҚАВИЙ ФИЛЬМ

26 майда Санъат саройида ўзбек кинорежиссёри Равил Ботировнинг «Бугун ва эрта» номли янги фильмининг расмий намойиши бўлган эди.

Миср Араб Республикаси кинотанқидчиси Мэри Годбон у ҳақда бундай дейди: «Фильм мусиқавийлиги, шонроналиги, актёр, режиссёр ва операторларининг беқиёс меҳнати билан мени ўзига сеҳрлади. Унда совет ёшларининг беқиёс ўзгаришлари, уларнинг ўз оталари ва авлодлари ғоясига содиқликлари билан тўлган ҳаёти жуда ҳам ҳаққоний ва теран акс эттирилган. Айниқса, кинематографистларнинг жиддий, муҳим масалани оддий ва лўнда қилиб тушунтириб бериши мароқли чиққан».

МЕНИНГ МАҚСАДИМ...

Танзания кинокомпанияси директори Клем Кшеренгаузи кинофестивалга келиши тўғрисида шундай ҳикоя қилади.

— Бу ерга келишимнинг сабаби—менга совет кинокартиналаридан сотиб олиш топширилган. Сизларнинг «Уруш ва тинчлик», «Марварид қўл» каби лентaларингиз дунёнинг ҳамма мамлакатларидаги барча ёшдаги томошабинлар томонидан зўр қизиқиш билан кутиб олинди. Мен ўз мамлакатим томошабинларини саргузашт, тарихий, комедик, илмий-оммабоп каби барча жанрдаги совет фильмлари билан таништиришни хоҳлардим. Буларнинг ҳаммаси менинг ватандошларимга, шу жумладан энг ёш авлодларимга дунёни яхши билиши учун имконият яратади».

ФЕСТИВАЛГА келган Осиё ва Африка киносанъаткорлари кўп миллатли совет киносига, шу жумладан, ўзбек кино санъатига қизиқиш билан қарамоқдалар. Шунинг учун ҳам чет эллик меҳмонларнинг совет киноарбоблари билан учрашиб, уларнинг ижод йўли билан яқиндан танишишга, кино сирлари ва маҳоратларини ўрганишга, тажриба алмашишга иштиёқлари кучли. Яқинда ўз санъати билан кенг томошабинлар оммаси кўнглидан жой олган истеъдодли ўзбек кино режиссёри Шуҳрат Аббосов мисрлик кинематографистлар билан суҳбатда бўлди. Суратда: Шуҳрат Аббосов (ўртада) мисрлик кино санъаткорлари Аҳмад Ал Итриби (чапдан ўнгга), Зизи Ал Бадравий ва Иброҳим Ашшакан Кирилар орасида.

Д. Рўзиматов фотоси.

ХУШ ХАБАРЛАР

КИЙИМ-БОШЛАР КЎРИГИ

Майнинг охирида Олмаотада республикалараро модалар уйи ва тикув саноати мутахассисларининг каттагина кенгаши ўтказилмоқчи. Кенгаш давомида қардош республикалар модалар кийим-бошлар кўриги ташкил этилади. Бу кўрикда Тошкент уйлари тайёрлаб чиқараётган модалар уйи тикувчилари ҳам ўз маҳсулоти билан қатнашадилар.

Тошкент чеварлари ишлаб чиқараётган кийим-бош ҳозир кўпчиликка манзур бўляпти. Улар бу гал қишлик, ёзлик ва бошқа мавсумий кийим-бошларнинг намуналарини кўрикка тақдим этишмоқчи. Айниқса, қишлик пальто кўпчилик эътиборини қозониши турган гап. Бу пальтоларнинг ёқасига мўйна терилари бежирим қилиб қўлланган. Пальто рангига мослаб шим ҳам тикиб чиқарилган.

Миллий кийим-бош ҳам экспонатлар орасидан катта ўрин олган. Парча ва атласдан тикилган турли модадаги кўйлаклар аёлларга манзур бўлади.

ИЖОДКОР ЎҚУВЧИЛАР

Ганчдан ўйиб ишланган буюмлар ва гулдор ёғочларга қараб кишининг завқи келади. Уларни мактаб ўқувчилари тайёрлаб Ўзбекистон ССР Халқ хўжалиги ютуқлари виставкасида очилган «Ёшлар ижоди» кўргазмасига тақдим этишган. Тошкентлик ўқувчилар виставкага олтита экспонат юборишди. Уларнинг ҳар бири ўзига хос бир манзарани ифодалайди.

Экспонатлар орасида Островский номли пионерлар саройи активлари ҳамда 119-мактаб ўқувчилари тайёрлаган буюмлар алоҳида ажралиб турибди. Тошкентлик ўқувчилар ўз дўстлари қўлидан чиққан бу оригинал буюмларни ҳар куни завқ билан томоша қилмоқдалар.

ЛАГЕРЛАРГА МАРҲАМАТ

Областимизнинг хушманзара жойларида очилган пионер лагерлари ҳа демай ўқувчилар билан тўлиб кетади. Ёзги мавсумга бу жойларда алоҳида тайёргарлик кўрилди. Бўстонлиқ райони территориясидаги пионер лагерларида ўринлар сони анча кенгайди. Бу йил олдинги йилларга нисбатан 300 мингта кўп бола пионер лагерларида ҳордиқ чиқаради.

Пойтахт заводларининг дам олиш манзилгоҳлари ҳам тошкентлик ўқувчиларни қучоқ очиб кутиб олади. Биргина «Таштекстильмаш» заводининг тоғ ёнбағридаги соғломлаштириш лагерида 450 ишчининг фарзанди ёзни соз ўтказади.

СУҒОРИЛАДИГАН ЕРНИ САҚЛАЙЛИК

Шаҳарда саноат ва қурилиш ишларининг кенгайтирилиши, табиийки, кўп ер майдонларини талаб қилади. Бунинг учун, кўпинча, колхоз ва совхоз территорияларидан фойдаланилади.

КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати қарорларида ер органлари ҳар бир қурилиш майдони учун қанча ер зарурлигини аниқ белгилаб, бунинг учун имкони борича экин экилмайдиган ерлардан фойдаланиш керак, деб кўрсатилган.

Яқинда СССР Олий Советининг қишлоқ хўжалик бўйича доимий комиссияси жойларда ердан фойдаланишнинг аҳволи билан танишиб чиқди. Комиссия ўз хулосасида ҳайдаладиган ерлардан фойдаланиш анча яхшиланганлигини қайд қилиб, бу соҳадаги баъзи камчиликларни бартараф этиш лозимлигини кўрсатди. Комиссия хулосасида айтилган бу вазифалар бизнинг областимизга ҳам тўла дахлдордир. Кейинги беш йил ичида областимизда колхоз ва совхозлар территориясидан шаҳар ва саноат марказлари учун 10 минг гектардан ортиқ ер олиб берилди. Бу ерларнинг бир қисми суғориладиган ер ва боғлардир. 1967 йилда қабул қилинган қонунга биноан бу зарарни қоплаш учун маълум миқдорда пул тўланиши керак. Аммо, ҳозиргача область қишлоқ хўжалик бошқармасига тўланиши лозим бўлган 11 миллион сўмнинг учдан икки қисмигина келиб тушди. 10 гектар ер ажратиб олган Бекобод совхозлараро таъминот тресги беш йил ўтиб кетишига қарамасдан ҳалигача бошқармага пул ўтказгани йўқ. Олмалиқдаги Олтинтопган қўрғошин-рух комбинати 100 гектар ерга инженерлик иншооти тармоқлари қурди. Лекин, бу комбинат раҳбарлари дебиторлик қарзини узишни ҳаёлларига ҳам келтирмаётирлар. Бундай ташкилотлар сони областда 48 дан ортиқдир.

Шуни ҳам айтиш керакки, область қишлоқ хўжалик бошқармаси ихтиёрига келиб тушган маблағлардан фойдаланишни ҳам қаноатланарли, деб бўлмайди. 1968—1971 йиллар мобайнида 3,4 миллион сўм сарфланиб, 2189 гектар ер ўзлаштирилди, холос. Бу ҳол область қишлоқ хўжалиги бошқармаси мелиорация бўлимини (бошлиғи Зиямуҳамедов) ташвишга солмаётир.

Ҳар йили ўзлаштириладиган ерлар 500—700 гектардан ошмайди. Бу йил эса 590 гектар ер ўзлаштириш планлаштирилган. Бу ажабланарли ҳолдир, чунки, олинган экинзор ерлар ўрнини тўлдириш суръати шу ҳилда борса, бунинг учун 10—12 йил керак бўлади. Бундай аҳвол билан мутлақо келишиш мумкин эмас.

Ўтган йили «Узсельхозтехника» Янгийўл, Бекобод ва Бўка район бўлимларигина шартномада кўрсатилган мажбуриятларини уддаладилар. «Ташводстрой» трестининг механизациялашган кўчма 3-колоннаси (бошлиғи И. С. Калтаев) анча иш қилди. 105 гектар ҳайдаладиган ер ўзлаштириб, текислаш, суғориш тармоқлари қуриш ва зарур жойларга насос станциялари қуришни сифатли бажарди. Лекин, баъзи пудратчилар ўз вазифасини бажармаётирлар. Масалан, «Ташмелиоводстрой» тресги 2-ПМК си (бошлиғи С. Зияев) етарли ер қазув машиналарига эга бўлишига қарамасдан ўз мажбуриятларини адо этмади. Шундай пудратчилар ҳам борки, (масалан, «Узсельхозтехника»нинг Оққўрғон ва Ўрта Чирчиқ район бўлимлари) шартнома тузганларига қарамай, 1971 йил мобайнида ўз мажбуриятларини бажаришга киришмадилар.

Калинин ва Оржоникидзе районлари территориясида янгидан ўзлаштириладиган ерлар йўқ. Аммо, бу районлардаги кўпгина колхозларнинг анча ери шаҳарга ўтиб кетган. Республика Министрлар Совети бу хўжаликларнинг илтимосини қондириб, капитал планировка ўтказиш, суғориш тармоқларини қайта қуриш, хўжаликдаги баъзи каналларга бетон ётқизиш йўли билан (гарчи бу ишларни бажариш янги ерларни ўзлаштиришдан 1,5—2 баравар қимматга тушса-да) ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилашга рухсат берди.

Иккала район учун муҳим бўлган бу тадбир 1971 йилдан амалга оширила бошланди. Лекин, ишлар ҳалигача кўнгилдагидек йўлга қўйилган эмас. Область қишлоқ хўжалиги бошқармаси ирригация бўлими бу соҳада ташаббус кўрсатмаётир.

Кейинги йилларда областимиз хўжаликлари ҳисобидан шаҳар территориясига ўтиб кетган ерлар ўрни фақат пойтахтдан узоқдаги ерларни ўзлаштириш, бу ишга етарли маблағ ажратиш йўли билангина тўлдирилиши мумкин. Бунинг учун етарли имкониятлар бор. Агар мавжуд техника ва воситалардан унумли фойдаланилса, бу ишлар яқин 2—3 йил ичида тўла амалга оширилиши мумкин.

Д. ПОЛЕВОЙ.

ЖАҲОН ЯНГИЛИКЛАРИ

МУСТАҲКАМ ТИНЧЛИКНИ ТАЪМИНЛАШ ЙЎЛИДАГИ ТАРИХИЙ ҚАДАМ

Москвада тугалланган Совет-Америка музокараларининг якунлари чет элларда жуда катта қизиқиш туғдирди. Жаҳон жамоатчилигининг кенг доиралари, чет элларнинг сиёсий ва давлат арбоблари, турли маслакдаги газеталар музокараларнинг якунларини табрикламоқдалар.

Чет эл газеталари КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежнев ва АҚШ президенти Р. Никсон имзолаган ҳужжат — «Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи билан Америка Қўшма Штатлари ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг асослар»ни кўзга яққол ташланадиган ўринларда босиб чиқардилар.

ВАРШАВА. Польша Бирлашган ишчи партияси Марказий Комитетининг марказий органи «Трибуна люду» газетаси редакцион мақоласида қуйидагиларни ёзади: СССР билан АҚШ ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг асослари тўғрисида Л. И. Брежнев билан Р. Никсон имзолаган ҳужжат тарихий аҳамиятга эгадир. Бу — Совет Иттифоқининг ҳар иккала буюк давлат ўртасидаги муносабатларда бўлган кескинликни юмшатиш ва Ер куррасидаги барча давлатлар ўртасида ҳамкорлик ўрнатиш йўлида кўп йиллар мобайнида зўр ғайрат билан қилган ишлари муваффақият қозонганлигини исбот этади.

ПРАГА. Чехословакия Коммунистик партиясининг органи «Руде право» газетаси қуйидагиларни таъкидлаб ўтади: Москва музокараларида «Совет Иттифоқи ўз позицияларида, шунингдек социализм кучлари ва умуман тараққиёт кучлари позицияларида туриб иш кўрди. Бунинг боиси шуки, Совет Иттифоқининг ленинча ташқи сиёсатида унинг ўз манфаатлари билан халқаро коммунистик ҳаракатнинг, бутун тинчликсевар инсониятнинг манфаатлари чамбарчас бирга қўшиб олиб борилади». «Бошқа қардош социалистик мамлакатлар каби Чехословакия ҳам,— деб ёзади «Руде право» газетаси,— Москвада Л. И. Брежнев билан Р. Никсон ўртасида олиб борилган музокараларнинг натижаларини тамомила қўллаб-қувватламоқда».

СОВЕТ ИТТИФОҚИ УЧУН КЕМАЛАР

БЕЛГРАД, 30. Югославия 1975 йил охирига қадар Совет Иттифоқига 24 та кема қуриб беради. Бу кемалар Белград кемасозлик корхонасида қурилади.

Белград кемасозлик корхонасида қурилган қирғоқ бўйлаб сузадиган денгиз кемалари, дарё ва денгиз буксирлари, балиқ овловчи ва патруль кемалар, музёрар ва тупроқ қазийдиган кучли кемалар ҳозир Совет Иттифоқи, Болгария, Румыния ва Германия Федератив Республикаси, Ҳиндистон, Чили ва жаҳондаги кўпгина бошқа мамлакатларнинг денгиз ва дарёларида сузиб юрибди.

СОВЕТ ПИАНИНОЧИСИГА ОЛТИН МЕДАЛЬ

БРЮССЕЛЬ, 30. Совет пианиночиси Эмиль Гилельс юксак ижрочилик фаолияти ва музика санъатини ривожлантиришдаги хизматлари учун бу ерда яқингинада таъсис этилган олтин медаль билан биринчи бўлиб мукофотланди. Бельгия қироличаси Фабиола нафис санъат саройида совет созандачисига юксак мукофотни топширди.

«ЧЕСНА-402» ҲАЛОКАТГА УЧРАДИ

ТОКИО, 30. Хоккайдо оролида «Чесна-402» япон пассажир самолёти ҳалокатга учради. 10 пассажир ва самолёт экипажи аъзолари ҳалок бўлди.

ВАТАНПАРВАРЛАРНИНГ МУВАФФАҚИЯТЛАРИ

ХАНОЙ. (ТАСС).

ЖАНУБИЙ Вьетнам ватанпарварлари Хюэ шаҳридан шимолдаги жанговар операцияларда каттагина муваффақиятларга эришдилар. Халқ озодлик қуролли кучларининг жангчилари 21 майдан 27 майгача Митян дарёси районида Сайгон армиясининг 2300 дан ошиқ солдатини сафдан чиқардилар ва 26 самолётини уриб туширдилар, 19 танк ва бронетранспортерини мажақлаб ташладилар, катта ҳарбий омборини портлатиб юбордилар.

Ватанпарвар озодлик кучлари денгиз бўйидаги Биньдинь вилоятида катта территорияни озод қилдилар. Улар 12 майдан 20 майгача душманнинг Анген Биньгхе, Фуми ва бошқа районларидаги истеҳкомларига бир неча бор ҳужум қилдилар.

Халқ озодлик қуролли кучларининг Сайгон шимолида ҳаракат қилаётган қисмлари Анлок қуршов халқасини ёриб ўтмоқчи бўлаётган Сайгон қўшинларининг ўринишларини муваффақиятли даф этмоқдалар. Ханойда чиқадиган «Куан Дойнян Зан» газетасининг ёзишича, ватанпарварлар 9 апрелдан ҳозирги вақтгача шу шаҳар районига туширилган 2 авиадесант бригадасини сафдан чиқардилар. Газета Сайгон қўмондонлиги қуршовдаги Анлокка қанча кўп мадад ташлаётган бўлса, қўғирчоқ режим армиясининг талафотлари шунчалик жиддий бўлиб бормоқда, деб ёзади.

ЖАЛЛОД ЖАЗОЛАНИШИ КЕРАК

ПАРИЖ (ТАСС).

ФРАНЦИЯ ҳукумати нацист ҳарбий жиноятчи, Лиондаги гестапонинг собиқ бошлиғи Клаус Барбьени одил суд қўлига топшириб, жазолашга эришишни ўзининг муқаддас бурчи деб ҳисоблайди. Клаус Барбье ҳозирги вақтда Боливияда яшириниб юрибди. Франция ташқи ишлар министри ҳузуридаги давлат секретари Жан Де Липковски миллат мажлисида берилган саволга жавоб қайтариб, шу гапларни айтди.

У ҳукумат «Клаус Барбьенинг одил суддан қочиб қутулолмаслиги учун» зарур бўлган ҳамма чораларни кўради, деб таъкидлади.

«Лион жаллоди» лақаби билан маълум бўлган Клаус Барбье Францияда немис оккупацияси йилларида жуда кўп қонли жиноятлар қилди. «Гелен хизмати» ва марказий разведка бошқармасининг ҳомийлиги туфайли Клаус иккинчи жаҳон урушидан кейин одил суддан қочиб қутулаолган. Франция президенти Ж. Помпиду 15 февралда Боливия президентига шахсий мактуб юборди ва бу мактубда Клаус Барбьени Франция одил суди қўлига топшириш учун ёрдам беришни ундан илтимос қилди.

ПОЛЬША Халқ Республикаси қишлоқларида ҳозир 5 мингга яқин болалар боғчаси ишлаб турибди. Суратда: Лодзин вилоятининг Пьятковиско қишлоғидаги болалар боғчасида.

ЦАФ—ТАСС фотоси.

ДИЛ сатрлари

Тўрт келиндай ўз шукуҳи бор
Тўрт фаслнинг кўркам элимда.
Ҳар бирида ўзгача виқор,
Ҳар биридан илҳом дилимда.

Ёз фаслининг қайноқ нафасин
Оро этар кўҳлик табиат.
Чечақлардан тўқиб атласин
Гўзалликни сўзлар ҳар кўчат.

Мушкианбар сочган райҳондан
Азим қанот чинорга қадар,
Сўзлар ёзги қайноққнёмдан,
Бол тўплайди гулгун мевалар.

Кенг уфқалар нурга дошқозон,
Ерга кўксин тутган оташ кун.
Қайноқ мовий, зангори осмон,
Ҳансирайди ҳатто жўр мажнун.

Оҳулар ҳам сақлаб эҳтиёт,
Туш палласи ўтар салқинга.
Деҳқон эса қалбида ғайрат,
Кўксин тутар оташ ёлқинга.

Баҳор кўркин сақлаб қолай дер
Меҳри тушган чаманзорларда.
Тер тўкиб кенг экинзорларда,
Она ердан олтин олай дер.

Шунинг учун измидан хуррам
Жўшиб оққан азим дарёлар.
Майсалардан тўшалиб гилам
Ўзгарибди тақир саҳролар.

Қулупнайлар ёқут дурдона,
Баҳор нақшин улайди ёзга.
Қалдирғочлар кўкда парвона,
Меҳрин қўймиш қўшиқ, парвозга.

Ер ўхшайди қайноқ қиёмга,
Унинг изми инсон қўлида.
Сеп танлайди ёзда ҳар нарса
Умри боқий ҳаёт йўлида.

Далалардан субҳи-сабодай
Тонг нурларин йўлидан юрдим.
Қалбим гўё сўнгсиз самодай,
Нурга чўмди, қуёшни кўрдим.

Бир оламга ўхшайди ҳар гул,
Ҳар бирида яшар бир қуёш,
Қуёш бўлса нурлари сунбул,
Салом бериб кўтарарди бош.

Ёзга ёзиқ тонги илҳомим,
Гул кўркидан жўшиб кетди у.
Ёзгин деймак қайноқ қиёмим,
Дилга қўшиқ туҳфа этди у.

НАЗАРМАТ.

БУГУН — БОЛАЛАРНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ ХАЛҚАРО КУНИ

БАХТЛИ БОЛАЛИК.

А. Тўраев фотоэтюди.

Бугун болажонларимиз ўзларининг катта байрамларини нишонламоқдалар. Болаларни ҳимоя қилиш халқаро куни бутун жаҳон бўйлаб байрам қилинади. Шу муносабат билан мухбиримиз Ўзбекистон ССР Маориф министрининг ўринбосари ўртоқ И. Тўхтахўжаевага мурожаат қилди. У республикамизда болалар тўғрисида қилинаётган буюк ғамхўрликлар ҳақида гапириб берди:

КЕЛАЖАГИМИЗ, БАХТ ВА ИҚБОЛИМИЗ

— Болалик — ширинлик, демак. Болалар ҳаётимизни безайди. Чунки, келажак уларники. Ота бахти ҳам, она қувончи ҳам шу фарзанд!

... Совет ҳокимиятининг дастлабки кунлариданоқ болалар катта ғамхўрликлар билан қўршаб олинди. Шу улуғ жамиятнинг кўп миллионли кичик гражданлари учун нимаики бўлса, ҳамма-ҳаммаси муҳайё қилинди. Коммунистик партия ва Совет ҳукумати ёшларимизнинг бахт-саодати тўғрисида тинмай ғамхўрликлар қилиб келмоқдалар.

Бахтиёр болаликни таъминлаш борасида қилинган ишлар чет эллик дўстларимизни ҳам қувонтирмоқда. Жонажон республикамизда бўлган Ҳиндистон маориф-маданият арбобларидан бири бундай деб ёзган эди: «Мен Совет Иттифоқида жуда кўп ибрат бўладиган нарсаларни кўрдим. Айниқса, мени бу улуғ мамлакатдаги халқ маорифи соҳасида эришилаётган улкан муваффақиятлар ҳайратда қолдирди. Қизиғи шундаки, СССРда ҳамма нарса болалар учун, келажак эгалари учун! Буни биргина Ўзбекистон мисолида яққол кўриш мумкин. Тошкентнинг ўзида муҳташам мактаб бинолари, чиройли спорт майдончалари ва сўлим боғлар болалар ихтиёрида».

«Ҳамма нарса болалар учун!» Бу бизнинг қатъий шиоримиз. Шу йилнинг ўзида республикамизда бахтиёр ёш авлодга арзигулик совғалар армуғон этилди. Қанчадан-қанча боғча ва ясли ишга тушди. Янги мактаблар билимга чанқоқ ўғил-қизларга ўз бағрини очди.

Ҳар галдагидек бу йил ҳам пионер лагерлари ва дам олиш майдончалари ёзги мавсумга барвақт тахт қилиб қўйилди. Фақат пойтахт областининг энг гўзал ва хушманзара жойларида 30 дан ортиқ пионер лагерлари очилиб, уларга бир неча ўн минг бола тортилади.

Турли министрликлар ва идоралар йўли билан ҳам кўплаб лагерлар очилди. Ўзбекистон ССР қишлоқ хўжалик министрлиги пионер ёзини намунали ўтишини таъминловчи перспектив план ишлаб чиқди. Ёзда 200 минг бола соғломлаштирилади. Колхозлар-аро пионерлар лагерлари анча кўпайди.

Ўзбекистон ССР Совхозлар министрлиги системаси бўйича 77 пионерлар лагери ишлайди. Уларда 56 мингдан ортиқ ўғил-қиз ёз гаштини суради.

Болаларни лагерларга яхши жиҳозланган автобусларда олиб бориш ҳамда смена тамом бўлгандан сўнг қайтариб олиб келиш тадбирлари белгиланди.

Бу ва шунга ўхшаш бошқа тадбирлар, шубҳасиз ёш авлодни эртанги кунимизнинг муносиб ва фидокор кишилари бўлиб етишишлари йўлида қилинаётган ғамхўрлик намунасидир.

Капитализм оламида-чи? Уларда оддий меҳнаткашларнинг болалари учун ғамхўрлик қаёқда дейсиз! Минг-минглаб болалар ёшликдан оғир меҳнат қилишга мажбурдирлар. Қоринлари тўйиб овқат емайдилар. Шундай экан, жабри-дийдаларнинг ўқиши, дам олиши тўғрисида гап бўлиши мумкин эмас.

Капиталистик дунё ёш авлод қаршисида ўз бурчини оқлашдан тамоман ожиз бўлиб қолмоқда. Шунинг учун ҳам миллионлаб жабри-дийда ота-оналар «Йўқолсин уруш! Ер юзида тинчлик бўлсин! Ирқчилик, мустамлакачиликка чек қўйилсин!» демоқдалар. Бу даъват бугун — болаларни ҳимоя қилиш халқаро кунида янада баралла эшитилади.

Ер юзида бахтли болалик тантана қилаверсин!

САНА ВА ЮБИЛЕЙЛАР

1 ИЮНЬ — БОЛАЛАРНИ ҳимоя қилиш халқаро куни.

4 — КАШИРА электр станцияси ишга тушганига 50 йил тўлди.

5 — 1969 йил коммунистик ва ишчи партияларининг халқаро Кенгаши очилди.

11 — ЕНГИЛ саноат ходимлари куни.

12 БУНДАН 40 йил муқаддам Комсомольск шаҳрига асос солинди.

17 — ТУРКИСТОН Коммунистик (большевиклар) партиясининг I съезди очилди.

18 — МЕДИЦИНА ходимлари куни.

БОЛГАРИЯ ва халқаро коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг арбоби Г. М. Димитров туғилган куннинг 90 йиллиги.

19 — БУНДАН 20 йил муқаддам Мирзачўл посёлкаси шаҳарга айлантирилди. 1963 йилда унга «Гулистон» номи берилди.

22 — Фашистлар Германияси Совет Иттифоқига хиёнаткорона ҳужум қилди. СССРнинг гитлерчилар Германиясига қарши Улуғ Ватан уруши бошланди.

25 — СОВЕТ ёшлари куни.

30 — ҒАЗАЛКЕНТ шаҳрига асос солинганига 40 йил тўлди.

Реклама ва эълонлар

ТВ

1 ИЮНЬ БОЛАЛАРНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ ХАЛҚАРО КУНИ

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

12.30 дан — **Москва кўрсатади.**

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

17.55 — **Кўрсатувлар программаси.**

Ўзбек тилида: 18.00 — **«Бахтли бўлинг, болалар»**. Болаларни ҳимоя қилиш халқаро кунига бағишланган кўрсатув, 18.30 — КПСС XXIV съезди қарорлари — ҳаётга! **«Ишчи—фахрли ном»** программаси, 19.00 — **«Ахборот»** информацион программаси (рус тилида, 19.20 — «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист **Ориф АЛИМАҲСУМОВ** куйлайди.

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

Ўзбек тилида: 20.30 — **«Ахборот»** информацион программаси, 20.45 — Рангли телевидение. **«Ёшлик»** студияси кўрсатади. **«Қизлар давраси»**, 22.30 — **«Жиноят ва жазо»** (бадиий фильмнинг биринчи серияси, ўзбек тилида).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

18.20 дан — **Москва кўрсатади.**

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

20.00 — **Классик музика саҳифаларида** (ўзбек тилида).

Рус тилида: 20.40 — **«Минордан мажоргача»** (музикали кўрсатув). 21.05 — **«Барча қирол қўшини»** (телевизион бадиий фильмнинг иккинчи серияси).

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 1/VI да **Севги минаси**, 2/VI да **Дон Карлос.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА—1/VI да **Тоғ гўзали**, 2/VI да **Фарғона тонг отгунча**, 3/VI да **Ҳалима**.

КИНО

ҚИШКИ БИНОДА

Ота — «ЎЗБЕКИСТОН», НАВОИЙ номли (кундуз ва кечқурун).

Шаҳзода жаноби олийлари — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Кеча, бугун ва доимо — ҲАМЗА номли (кундуз ва кечқурун).

Чегара дарё ортида (кундуз соат 11, 1, 3 ва 5 да), **Хатабала** (эрталаб соат 10, кундуз 12, 2, 4 да), **Фавқулодда комиссар** (кеч соат 7 ва 9 да), **Шамоллар соҳили** (кеч соат 6 ва 8 яримда): — «СПУТНИК».

ЁЗГИ БИНОДА

Ота — «ХИВА».

ОКТЯБРЬ РЕВОЛЮЦИЯСИ НОМИДАГИ ТОШКЕНТ ТЕПЛОВОЗ РЕМОНТИ ЗАВОДИ ҚОШИДАГИ

46-ШАҲАР ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИНИНГ ФИЛИАЛИ

1972—1973 ўқув йилига қуйидаги мутахассисликлар бўйича

УҚУВЧИЛАР

ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

кранчилар, машина ёрдамида ва қўл билан формаловчилар, токарлар, саноат ускуналари ремонти бўйича слесарлар

Уқув даврида ўқувчиларга уч маҳал бепул иссиқ овқат ва завод ётоқхонасидан жой берилади

40 сўм ҳажмида стипендия тўланади.

Билим юртини тугатганлар темир йўл ходими имтиёзи ва ҳуқуқидан фойдаланадилар.

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Червяков кўчаси, 64-уй. (2-, 5-, 10-, 12 трамвайлар. 9, 22, 55, 102 автобусларнинг «Сарикульская» кўчаси» бекати).

„ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ"НИНГ ОЙЛИК КАЛЕНДАРИ

Душанба		5	12	19	26
Сешанба		6	13	20	27
Чоршанба		7	14	21	28
Пайшанба	1	8	15	22	29
Жума	2	9	16	23	30
Шанба	3	10	17	24	
Якшанба	4	11	18	25	

ОБ-ҲАВО

Май чиндан ҳам баҳор фаслига хос келди. Тез-тез ёмғир ёғиб турди. Момақалдироқ гумбирлади. Кучли шамол эсиб айрим жойларда дўл ёғди. Фақат ой охиридагина ҳарорат бирмунча кўтарилди.

Ёз фаслининг дастлабки ойи — июнда об-ҳаво қандай бўлади!

Ойнинг биринчи ярмида об-ҳаво ўзгариб туради. Айрим кунлари момақалдироқ бўлиб ёмғир ёғади. Ойнинг учинчи ўн кунлигида айтарли ёғингарчилик бўлмайди. Биринчи ва учинчи ўн кунликнинг айрим кунларида ғарбдан эсаётган шамол кучайиб секундига унинг тезлиги 10—15 метрга етади. Чанг-тўзон кўтарилиши мумкин.

Ойнинг ўрталарига бориб ҳарорат нисбатан бирмунча пасайиши кутилади. Кечалари 10—15 даража, кундуз кунлари эса 22—27 даража иссиқ бўлади. Умуман олганда ой давомида об-ҳаво мўътадил бўлмайди. Вақти-вақти билан ўзгариб туради. Кечалари 10 даражадан 18—23 даражагача, кундуз-кунлари эса 27—32 ҳамда 32—37 даража иссиқ бўлади. Айниқса иккинчи ва тўртинчи беш кунликда шунингдек ой охирида кунлар ниҳоятда исиб кетади.

Қисқаси, июнь ойида ҳавонинг ўртача ҳарорати нормага яқин бўлади. Ёғингарчилик миқдори 15—25 миллиметр, тоғли районларда эса 30—50 миллиметрни ташкил этади.

У. ТИМОШЕНКО,
инженер-синоптик.

ТАБИАТ ОЛАМИДА

ОРОМГОҲЛАР ЧОРЛАЙДИ

Бизнинг бу йилги майимиз момақалдироқ гумбирлаши ва ёмғирлар билан ўтди. Ойнинг охиридаги момақалдироқ хайрлашув «салютлари» билан баҳорнинг тугаганини ва ёз ойларининг бошланганлигини билдирди. Умуман май деҳқонни хафароқ, чорвадорни хурсанд қилиб хайрлашди.

Агар, май ойини булбуллар ва атргуллар, шоирлар ойи десак, июнни зарғалдоқ, гулхайри ва... отпускачилар ойи дейиш мумкин.

Шу кунларда далаларга чиқсангиз, гулхайрининг оқ гулли узун навдасига қўниб олган кўкқарға ва камалак камзулли қурқулдоқларнинг чуғурлашидан саратон кунларининг бошланаётганлигини билишингиз мумкин. Ҳовлима-ҳовли дарахтларга қўниб, «куёв-куёв» деб «совчилик» қилаётган зарғалдақларнинг овозини эшитсангиз, билингки, энди жазирама кунлар бошланади, тоғ олчалари пишади.

Баҳор кунлари ишлари кўпайиб, кўкламнинг ўтганини сезмай қолган кишилар тоғ олди зоналарига бориб, кийик йўллари билан чўққиларга кўтарилсалар, яна баҳор дунёсига қайтгандек бўладилар. Эндигина бош кўтарган бойчечак, ғунча бўйини чўзган лола, сиренга ўхшаб гуллайдиган таран, тошни ёриб қуёшга интилаётган равочларни кўрадилар. Агар эринмасдан яна ҳам баландроқ кўтарилса, қорлар маконига дуч келинади. Улар орасида ҳилол кakликларни учратиш мумкин. Ҳозир унинг жўжалари катта бўлиб қолган. Арчазорлардан эса каккуларнинг овози эшитилади.

Баъзи маълумотларга кўра, Чотқол тоғининг Майдонтол қўриқхонасида кўп йиллардан бери бедарак бўлиб кетган қоплонлар оиласи қайтиб келиб болалаяпти. Энди, Чотқолнинг така ва кийиклари ҳушёр бўлиши керак.

Отпуска графигингиз келган бўлса, Ватан бўйлаб саёҳатларга жўнайдиган кунлар бошланди, албатта. Поезд купесида ёнбошлаб олиб, саёҳат қилиш ҳам мумкин. Аммо саломатлигимни яхшилаб олай, деганлар спорт магазинларидан икки-уч ёки тўрт кишилик туристик чодирларни, рюкзак ва бошқа саёҳат анжомларини сотиб олиб, дарё бўйларига ё бўлмаса тоғ сойларига бориб чодирларни ўрнатган маъқул. Атрофни пиёда кезиб, улуғ итальян мутафаккири Леонардо де Винчи айтганидек, «дилингизнинг дарчаси бўлган» кўзингиз билан атрофдаги табиат гўзаллигини кўриб, қалбингизни ажиб таассуротларга тўлдиринг. Ўз қулоғингиз билан шаршараклар шовқинию, майсаларнинг шивирлаши, турли қушларнинг чуғур-чуғурини эшитиб қайтсангиз келгуси отпускагача олган таассуротларингизни харж қилаверасиз.

Бир француз доктори «Пиёда юриш ўнта дорининг ўрнини босади» деган экан. Шунинг учун дам олиш кунларимизни актив ҳаракатда ўтказсак ёмон бўлмайди.

Тонгда пиёда кезиб, шудринглардан оёқлар намланишига, тоғнинг ҳавосини бир татиб кўришга нима етсин! Бу ҳаво эмас, айни чашманинг тиниқ суви, тўймай симирасиз. Чарчаб қайтганингиздан кейин қўнғирбош ва ирхон ўтларидан ўтлаган бияларнинг қимизини ичиб кўринг-а. Шифобахш уйқуга тортади, ўн-ўн икки соат мириқиб ухлаб олишингиз мумкин.

10 июндан балиқ овини яна бошлаб юбориш мумкин. Урчиш, тухум қўйиш даврини тугатган балиқлар қармоғингизни кутиб турибди.

Бу маслаҳатларнинг ҳаммаси албатта, шаҳарликларга тааллуқли. Уларни дала-адирлар, кўл ва дарё бўйлари, она-Ватан бўйлаб сайру-саёҳат кутаётган бўлса ҳамқишлоқларимизга, катта шаҳарларни томоша қилиб қайтишни тавсия этамиз. Қишлоқ сукунатида зерикиб қолган асаб торларини жонлантириш, туйғуларни янгилатиш ҳам керак. Шаҳарга келган кишилар одамидан ҳам машиналари кўп шаҳарнинг серҳаракат кўчаларини, музей, театрларини узоқ вақтларгача эслаб юришади.

Ғ. ЖЎРАЕВ.

ФУТБОЛ КАЛЕНДАРИ

Футбол ишқибозларига биринчи лига командаларининг июнь ойидаги ўйинлар календарини келтирамиз

4 ИЮНЬ

«Кривбасс» — «Черноморец», «Металлург» —«Нистру», «ПАХТАКОР» —«ТЕКСТИЛЬЩИК», «Строитель» — «Шинник», «Помир»—«Динамо», «Олға» — «Металлист», «Шахтёр» Д. — «Уралмаш», «Торпедо» — «Звезда», «Автомобилист» — «Кр. Советов», «Спартак» — «Шахтер» Қ.

10 ИЮНЬ

«Черноморец» — «Помир», «Нистру» — «Олға», «Кривбасс» — «Строитель», «МЕТАЛЛУРГ» — «ПАХТАКОР», «Динамо» — «Автомобилист», «Металлист» — «Спартак», «Шинник» — «Шахтёр» Д, «Текстильщик» —«Торпедо», «Шахтёр» К. — «Кр. Советов», «Уралмаш» — «Звезда».

14 ИЮНЬ

«Черноморец»—«Олға», «Нистру» — «Помир», «КРИВБАСС» — «ПАХТАКОР», «Металлург»— «Строитель», «Динамо» — «Спартак», «Металлист» — «Автомобилист», «Шинник» — «Торпедо», «Текстильщик» — «Шахтёр» Д, «Кр. Советов» — «Уралмаш», «Звезда» — «Шахтёр» Қ.

21 ИЮНЬ

«Шахтёр» Қ. — «Текстильщик», «Кр. Советов» — «Шинник», «Уралмаш» — «Динамо», «Звезда» — «Металлист», «ПОМИР»—ПАХТАКОР», «Шахтёр» Д. «Кривбасс», «Торпедо» — «Металлург», «Автомобилист» — «Черноморец», «Спартак» — «Нистру».

25 ИЮНЬ

«Кр. Советов» — «Текстильщик», «Шахтёр» Қ. — «Шинник», «Уралмаш» — «Металлист», «Звезда» — «Динамо», «Олға»— «Строитель», «Шахтёр» Д.—«Металлург», «Торпедо» — «Кривбасс», «Автомобилист» —«Нистру», «Спартак» — «Черноморец».

ЁЗ МАВСУМИ МАҚОЛЛАРИ

- Жавза кирмай ёз бўлмас,
Қавс кирмай қиш бўлмас.
- Ёз келганини елка билур,
Қиш келганини — бурун.
- Ёлқитса ҳам ёғ яхши,
Ёндирса ҳам ёз яхши.
- Иссиқ суяк синдирмас,
Совуқ жонни тиндирмас.
- Ёзга чиққан жон ўлмас.
- Ёз-ёзилмоқ,
Қиш—қисилмоқ.
- Ёз етса қуёш қиздирар,
Қиш етса бўрон тўздирар.
- Ёзнинг туни қисқа,
Қишнинг — куни.
- Қиш қайғусин ёз ўйла.

ШАҲРИМИЗДА сўлим жойлар, оромгоҳ манзиллар кўп. Ёшлар яйраб дам олишади. Юракларидаги сирлари билан баҳамлашади. Суратда: икки дугонанинг ширин суҳбати фотообъектга туширилган.

Б. Мансуров фотоэтюди.

ОЙ ВА САЙЁРАЛАР

4 июнда Ойнинг охирги чораги бошланади. 11 июнда янги Ой бўлиб, 12—13 июндан бошлаб уни кўриш мумкин. 18 июнда Ойнинг биринчи чораги тўлади. 26 июнда эса Ой тўлади.

13 июнда Марс Ойнинг ёнида бўлади. 26 июнда уни Юпитернинг ёнида кўриш мумкин. 24 июнда 13 кунлик Ой соат 20-у 14 минут 24 секундда Ақраб юлдузи туркумида Альфа юлдузини тўсиб ўтади.

Сайёраларнинг ҳолати ҳақида. Меркурий 15 июндан бошлаб кечқурун уфқнинг Шимолий-Ғарб томонида кўринади. Меркурий планетаси Жавзо, Саратон ва Асад юлдузлари туркумлари бўйича ҳаракат қилади. Унинг ўртача равшанлиги ноль юлдуз катталигида бўлади.

Венерани июнь ойининг фақат биринчи ҳафтасида кўриш мумкин. Ундан кейин Қуёш томонга ўтиб, кўринмай кетади. Марс кечқурун Ғарб томонда бир соатча Қавс юлдузи туркумида кўринади.

Июнь ойи Юпитерни кузатишнинг энг қулай пайти. У кечқурун чиқиб эрталаб ботади. 24 июнда Юпитер Ерга энг яқинлашган пайт бўлади.

Сатурин кўринмайди, Уран, Нептунни кечқурун жанубда ва жанубий ғарбда кўриш мумкин.

А. РАҲИМОВ,
физика-математика фанлари кандидати.

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

Узбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

ИНДЕКС 64697.
Р. 01490 Б. 1761.